Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 147 (16670) | 1984 оной июниин 27, среда | Сэн 3 мүнгэн.

ХҮДӨӨГЭЙ ХУДАЛДАА НАЙМААН

Республикымнай эд хэрэглэгшэдэй кооперациин хүдэлрилэгшэд, КПСС-эй XXVI съездын, партиин Централь Комитедэй удаадахи Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые елүүлэн, хүдөөгэй ажалшадай улам ургажа байгаа хэлэмжэнүүдые һайнаар хангахын тула бүхы шадалаараа аллана. «БИДЭ МҮНӨӨ ТАБАН ЖЭЛЭЙ ОНСО ХАОУСАЛГАТАЙ, ТООСООНОЙ ГАНСАЛ ҺАРААР ХЭГХЭ БЭШЭ ХАҺАДА ЕРЭЭ ГЭЭШЭБДИ. МАНАЙ ЖАХЫН ХҮДЭЛМЭРИИЕ СААШАДАНЬ ЭРИД АНГААР ДЭЭШЭЛҮҮЛГЭГҮЙГӨӨР ХҮДЭЛЖЭ БОМООР БЭШЭ ОРШОН БАЙДАЛ ТОХЕОЛДОНИ,— гэжэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, ССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ хэр К. У. Черненко партиин ЦК-гай апрелиин (1984) Пленум дээрэ зааһан байна. Ушар ниимэһээ ажал дэлмэриингөө эршые нэгэшье һуладуулангүй, эдэбхи схэлтэйгээр, оролдосотойго ор, зохёохы ёһоор ажаллаха, гэжэ арбан нэгэдэхи табан жэлэй дүрбэдэхи жэлэй бан жэлэй түсэбүүдые бүхы дээрэнь амжалтатайгаар үргэхын түлөө эрид шууд тэмсэхэ зорилго табигдана шэ.

Коммунис партиин, Совет правительствын үдэр бүнин анхарал оролдолгоор ажалшадай, тэрэ тоодо хүдөө тагуудай хүн зоной һуудал байдал жэлһээ жэлдэ һайржа, тэдээндэ эд бараан ехээр худалдагдана. Ганса бадахи табан жэлэй туршада Буркоопсоюзай эмхинүүд дөөгэй ажалшадта түсэбһөө гадуур 10 миллион шахуу эрнгэй эд бараа, эдеэ хоолой зүйлнүүдые худалдаа. Колхозниигууд болон совхозуудай хүдэлмэришэд үнэй сэнтэй эд бараа ехээр худалдан абадаг болонхой. Жээлхэдэ, үнгэрөөшэ 1983 ондо тэдээндэ 1000 хүнгэн омашина худалдагдаа. Тиихэдэ Буркоопсоюзай эмхиүүд, колхозууд болон хүн зонһоо табан жэлэй туршада гаран миллион түхэригэй продуктнуудые худалдажа аад, наймаанда гаргаһан байна.

Хүдөөгэй худалдаа наймаанай эмхи зургаануудай материальна бааза бэхижүүлхэ талаар ехэхэн юумэн хэгэ. Үнгэрһэн гурбан жэлэй туршада гансахан капиталь барилгада 12929 мянган түхэриг мүнгэн һомологдоон юм. Һүүлэй гурбан жэлэй туршада 8606 дүрбэлжэн етр талмайтай 62 магазин, 7325 дүрбэлжэн метр талайтай 13 склад, сүүдхэдээ 45 тонно хилээмэ бариха сэтэй 2 завод, автотранспортын, хамһабариин ажахыудай олон тоото объектнүүд ашаглагдаа. Наймаалагдай ажал хүдэлмэри хүнгэдхэхэ шэнэ техникэ, түхеэгэнүүд олоор табигдаа. Эдэ бүхы хэмжээнүүд худалаа наймаае улам һайжаруулха хэрэгтэ ехээр нүлөөлөө.

Түсэб, уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргэдэг, хүдөө тагай ажалшадай эрилтэнүүдые түйсэд хангаха таар амжалта туйлажа байдаг эд хэрэглэгшэдэй коопециин коллективүүд нилээд олон болонхой. Арбан нэгэи табан жэлэй гурбан жэлэй, мүн байгша оной нэгэи кварталай түсэбтэ даабаринуудые Түнхэнэй, Зэдын, йто-Байгалай, Прибайкалиин, Баргажанай, Бэшүүрэй, аан-Үдын болон бусадшье районуудай худалдаа найанай хүдэлмэрилэгшэд амжалтатайгаар дүүргэһэн йна.

Манай республикын эд хэрэглэгшэдэй кооперациин коллектив социалис мүрысөөе үргэнөөр дэлгэрүүлжэ, байгша ой нэгэдэхи кварталай үедэ эд бараа, эдеэ хоол хүн ндо худалдаха түсэбөө амжалтатайгаар дүүргэһэнэйнэ түлөө Россиин Федерациин эд хэрэглэгшэдэй союзай рбадахи мүнгэн шанда хүртөө.

Хүдөө нютагуудта худалдаа наймаа һайжаруулха талар нилээд юумэн хэгдэбэшье, энэ талаар үшөөл ехэн зорилгонууд табигданхай. Хүдөөгэй хүн зониие хуулдаа наймаагаар хангаха талаар эд хэрэглэгшэдэй кооерациин эмхинүүдэй хүдэлмэриие һайжаруулха тухай артиин XXVI съездын, КПСС-эй ЦК-гай Пленумүүдэй шиидхэбэринүүд, мүн КПСС-эй обкомой, республикын Министрнүүдэй Соведэй энэ асуудалаар баталан абаһан тоолнууд дотор тодорхойгоор хэлэгдэнхэй.

Эд хэрэглэгшэдэй кооперациин хүдэлмэрилэгшэд Бурад ороной Россиин гүрэндэ һайн дураараа ниилэн ороор 325 жэлэй ойдо зорюулан, дээшэлүүлэгдэһэн соалис уялгануудые абаад, байгша ондо түсэбһөө гадур 1,5 миллион гаран түхэригэй эд бараа, эдеэ хоолой йлнүүдые худалдаха гэжэ шиидэбэ. Эдэ абаһан уялгаудаа амжалтатайгаар дүүргэхын тула тэдэнэр бүхы эсэ арга боломжонуудаа гүйсэдөөр хэрэглэхэ, гурим журам нарииндаар сахиха, элдэб янзын эд бараа ехээр дaлдахын тула бүхы хэмжээнүүдые абаха, оролдолго ргаха ёһотой.

Мүнөө хүдөө нютагуудта ниитын малай үбэлжэлгын тэсэжэ байһан хаһа саг ороод байна. Зунай үедэ малай аг шэмые дээшэлүүлхэ, түл түрэсэеэ гарзагүйгөөр лжүүлхэ, үбһэ тэжээл бэлэдхэлгэдэ ороход, оньһон техжээ заһабарилха хэрэг түлэг дундаа ябажа байна. үедэ хүдөөгэй ажалшан бүхэндэ нэгэшье час, миута үлүү саг байхагүй. Тиимэһээл худалдаа наймаай хүдэлмэрилэгшэд хүдөө нютагта худалдаа наймаае айнаар эмхидхэхын, хүн зониие хэрэгтэй эд бараагаар. ээ хоолоор таһалгаряагүйгөөр хангахын түлөө бүхы сэ шадалаа зорюулха уялгатай.

Энэ үедэ фермэ, отара, гүүртэ дээгүүр автолавка бон бусадшье машинануудые, морин унаа хэрэглэн, эд раа, эдеэ хоол ходо худалдажа байха хэрэгтэй. Малдай холын байрануудта лавка, ларегуудыешье нээхэ ухала.

Худалдаа наймаанай амжалта тэдэ эмхинүүдтэ хүдэлэ байһан хүнүүдһээ ехээр дулдыдадаг. Республикын хэрэглэгшэдэй кооперациин эмхинүүдтэ бэлэдхэл этэй, дүй дүршэлөөр баян, оролдосотой һайнаар хүдэг хүдэлмэрилэгшэд олон. Гэхэтэй хамта, худалдаа маанай газарта даалгагдаһан хүдэлмэридөө хайша рэгээр хандадаг хүнүүд ушарна. Тэрээнһээ уламжалан рим тээ худалдаа наймаан муугаар эмхидхэгдэнэ, коо ративна зөөри үригдэнэ, үбэршэлгдэнэ. Энэ талаар унтын, Хурамхаанай, Кабанскын, Сэлэнгын, Захаами районуудта, Мухар-Шэбэрэй райпотребсоюзда дудалнууд илангаяа олоор дайралдана. Эдэ бүхы дутаглнуудые усадхахын тула, Буркоопсоюзай правлени йонуудай худалдаа наймаанай эмхинүүдэй хүтэлбэригшэд бүхы хэмжээнүүдые абаха уялгатай.

Буряадай АССР-эй арбадахи зарлалай Верховно оведэй һаяхан болоожо үнгэрһэн арбадахи сесси нютагай оведүүдэй бэелүүлхэ зорилгонуудые үргэнөөр зүбшэн сэбэ. Тиихэдэ нютагай Соведүүд хүн зониие хангале, тэрэ тоодо худалдаа наймаанай эмхинүүдэй хүдэлрииие һайжаруулхын тула зохихо хэмжээнүүд абтанагүй жэ тэмдэглэгдээ. Зарим һуурин тосхонуудай магазиудта үргэн хэрэглэлэй эд бараан, эдеэ хоолой зүйлүүд байдагтүй. Заха холын гүүртэ ба фермэнүүдтэ ажалшадые худалдаа наймаанай талаар хангалга һайнаар хидхэгдэнхэй гэхын аргагүй.

Хүдөө нютагуудта худалдаа наймаанай эмхинүүдэй дэлмэриие хүтэлбэрилжэ, туһалжа, саашадань улам айжаруулха гэһэн шухалын шухала зорилго мүнөө ПСС-эй райкомуудай, арадай депутадуудай Соведүүдэй да табигдаад байна гээшэ.

325 ЖЭЛЭЙ ОЙН ХҮНДЭЛЭЛДЭ

АЖАЛЫНЬ УРАГШАТАЙ

Россиин гүрэндэ Буряад ороной һайн дураараа ороһоор 325 жэлэй ойн хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ орсоожо, Мухар-Шэбэрэй районой «Эрдэм» совхозой һаалишад зунай бэлшээриин үедэ шэнэ хүсэтэйгөөр хүдэлнэ. Тус совхозой һү һаалиин хоёр фермэдэ 28 һаалишан бүхыдэнь 600 гаран үнеэдые һаадаг юм. Зунай бэлшээриин үедэ һүрэг малаа һайнаар адуулжа, тэдэнһээ һү элбэг ехээр һаахын түлөө дүй дүршэл ехэтэй һаалишад, ухэршэд аһан шадалаараа шармайн оролдоно. Совхозой һү һаалиин фермэнүүдэй коллективүүд һү һааха, гүрэндэ тушааха түсэб, уялгануудаа ходо амжалтатайгаар дүүргэдэг юм.

Жэшээлхэдэ, байгша оной зургаан һарын даабариие 123 процент бэелүүлээ гэхэ гү, али 7275 центнер һү һаагаа. Түбэй МТФ-эйн үнинэй һаалишан, Буряадай АССР-эй габьяата малшан Полина Калистратовна Масикова нёдондо республикын гурба мянгатанай зэргэдэ ороһон юм. Тэрэ даадаг 25 үнеэнһээ 25 тугал түлжүүлээ. Полина Калистратовна «Верка», «Белянка», «Ягодка» гэжэ нэрэтэй һү ехэтэй үнеэдэй тус бүриһөө сүүдхэдэ дунда зэргээр 20—25 килограмм һү һаана.

Жэлэй үнгэрһэн табан һарын туршада совхозой мэдээжэ һаалишад Анастасия Константинова, Александра Лоскутникова, Ульяна Радчинская, Дулма Гомбоева гэгшэд үнеэн бүриһөө 1200 килограммһаа дээшэ һү һаагаа. Үхэршэд Михаил Гуринов, Михаил Дементьев, Степан Терентюк гэгшэд үнеэдээ һайнаар адуулна.

Зуһаландаа нүүжэ ошоод ажаллажа байһан эндэхи һаалишад, ухэршэдые, соёлой, худалдаа наймаанай талаар хараалагдаһан түсэбөөр хангана.

— Миниин хүтэлбэрилдэг һү һаалиин фермэдэ 20 һаалишад хүдэлдэг. Һаалишад булта дүршэл ехэтэй, урагшаа һанаатай хүнүүд. Бидэ хүн зониие сагаан эдеэгээр гүйсэд хангадаг болохо гол зорилготой гээшэбди. Оронаймнай Эдеэ хоолой программа— бүгэдэ арадай хэрэг болоно. Тиимэһээ тэрэниие бэелүүлхэ хэрэгтэ хубитаяа али болохоор оруулхые оролдонобди, — гэжэ Түгнын фермые даагша Мария Цыреторовна Тыкшеева манда хөөрэнэ.

С. БАЛДУЕВ.

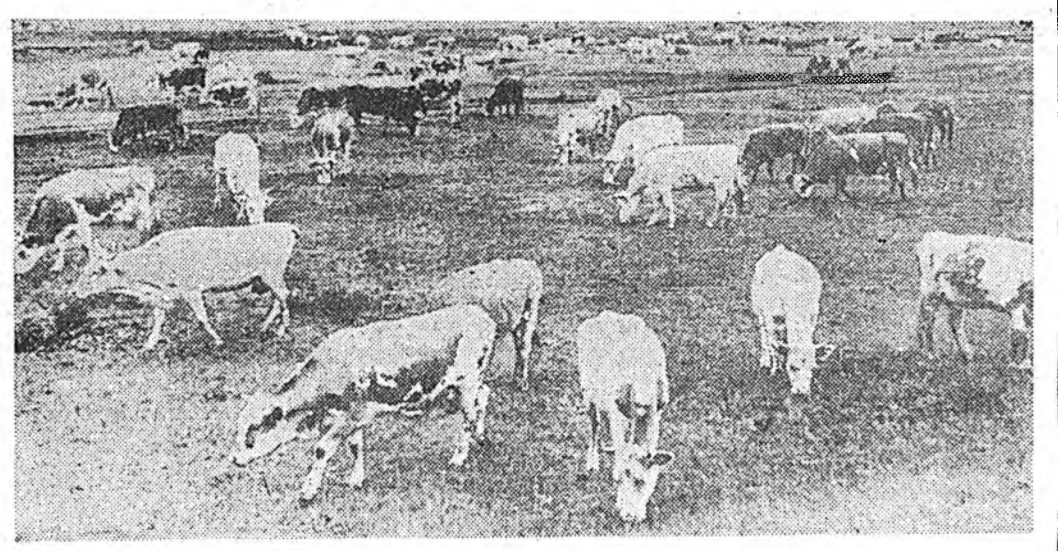

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Үнинэй һаалишан П. К. Масикова. 2. Үнеэд бэлшээридэ. 3. МТФ-е даагша М. Ц. Тыкшеева.

Авторай фото.

БАЯРАЙ ХҮНДЭЛЭЛДЭ

Республикымнай кондитерскэ промышленностиин нэгэдэл ехэ ехэ һайндэрнүүдые угтуулан, бэлэгэй шэнэ конфетэнүүдые гаргадаг заншалтай юм. Хуушан заншалаараа Россиин гүрэнэй бүридэлдэ Буряад ороной һайн дураараа ороһоор 325 жэлэй ойн баярта зорюулжа, «325 жэл» гэһэн гаршагтай бэлэгэй конфетэнүүдые гаргажа эхилбэ.

— Энэ харюусалга ехэтэй даабари баян дүршэлтэй ахалагша мастер Надежда Александровна Каракевичэй хүтэлбэрилдэг цехэй коллективтэ үгтэнхэй. Амтата зүйлнүүдые үйлэдбэрилэгшэд ойн баярай үдэр хүрэтэр бэлэгэй 4 тонно конфетэ гаргаха ёһотой, — гэжэ тус нэгэдэлэй профкомой түрүүлэгшэ Надежда Денисовна Румянцева хэлээ һэн.

Х. СОКТОЕВ.

МЕХАНИЗАТОР НЭРЭЕЭ СУУРХУУЛНА

Мүнөө үедэ хүдөө ажахыда механизатор гээшэ тон ехэ үүргэ дүүргэдэг, айхабтар харюусалгатай, хүндэтэй мэргэжэлтэ байһаниинь элитэ. Хүдөө ажахын ямаршье һалбарида механизаторай хэдэг, бүтээдэг ажалынь бараг дашагүй олон. Газар хахалалгадашье, таряа тарихадашье, ургаса хуряахадашье, ноохо хайшалхадашье, тэжээл бэлэдхэхэдэшье — хүдөө ажахын бүхы хүдэлмэридэ гансал техникэ, машина, оньһон арга үргэнөөр хэрэглэдэг болонхой гээшэ. Эндэ механизатор заабол хэрэгтэй болоно.

Манай Зэдын районой Октябриин 60 жэлэй ойн нэрэмжэтэ колхоздо гурбадахи жэлээ механизаторaар юһэн хүбүүдэй эхэ Надежда Мункуева хүдэлнэ. Тэрэ ДТ-75 түхэлэй тракторта һуужа, жэлһээ жэлдэ газар хахалалгада хабаадана. Мүн хоорондонь сеялкэ шэрээд, таряашье тарина. Надежда Мункуева эрэшүүлһээ дутуугүйгөөр хүдэлжэ, үдэрэйнгөө нормые 120—150 процент дүүргэнэ. Энэ жэлдэ Надежда 250 гектарта тарилга хээд, 600 гектар газар хахалаад байна. Мүнөөшье паар хахалалгаяа үргэлжэлүүлһээр.

Үнгэрһэн жэлдэ түрүүшын хахад жэлэй дүнгөөр энэ эхэнэрнай түрүүшүүлэй тоодо оролсожо, колхозой правлени ба парткомой зүгһөө Хүндэлэлэй грамотада ба мүнгэн шанда хүртэһэн юм.

Манай Буряад ороной һайн дураараа Россиин гүрэнэй бүридэлдэ нэгэдэн ороһоор 325 жэлэй ойн жэлдэ ургаса ехээр абаха хэрэг механизаторнуудай үүсхэл оролдолгоһоо нилээд дулдыдаха байна. Жэшээлхэдэ, 1984 ондо манай колхозой механизаторнууд 49 мянган тонно ороохо таряа абахаар хараална. Шэнэ газар элдүүрилжэ, ороохото ургамалнуудай таригдадаг талмайе 1000—1500 гектараар үргэдхэхэ юм. Таряашад гектар бүриһөө 12—14 центнерһээ доошо бэшэ ороохото ургамалнуудай ургаса абаха гэжэ шиидэнхэй.

Колхозой олон механизаторнуудтай хамта Надежда Мункуева энэ зорилгоёо нэрэтэй түрэтэйгөөр бэелүүлхын түлөө шармайн ажаллана.

Ц. САГАЛЕЕВ.

ЕХЭ АМЖАЛТА

Ленинскэ комсомолой нэрэмжэтэ нарин сэмбын комбинадай коллектив арбан нэгэдэхи табан жэлэй түрүүшын табан һарын түсэбтэ даабариие сүм дүүргээ. Бүхы дээрэнь абажа харахада, комбинадай хүдэлмэришэд табан һарын туршада урда урдынхиһаа эмхитэй һайнаар хүдэлнэ гээд тэмдэглэмээр. Энэ хугасаа соо комбинадай коллектив түсэбһөө гадуур нэгэ миллион 111 мянган түхэригэй продукци республикынгаа ажалшадта худалдаһан байна. Тэрэ тоодо 52 тонно ноохон, 4 мянган дүрбэлжэн метр бүд оролсоно. Тиигэжэ түсэбһөө гадуур ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ даабаряа 1,4 процент дүүргэжэ шадаа.

Предприятиингаа энэ амжалтада комбинадай хүдэлмэришэн бүхэн хубитаяа оруулаа. Эндэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ Л. П. Хайдуровагай хүтэлбэрилдэг ноохо угаагшадай бригада түрүү зэргэдэ дабшана. Саг үргэлжэ түсэб, уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргэдэг хүдэлмэришэд И. И. Зайков, Б. А. Суздальцева гэгшэд түрүүшүүлэй тоодо ябана. Мүн бүхыдөө арбан нэгэдэхи табан жэлэй түсэб болон уялгануудаа сүм дүүргэһэн түрүү хүдэлмэришэдэй хубита ехэ. Хүдэлмэришэд В. И. Козлова, Л. Я. Буркова, Т. Ф. Лужникова гэгшэд бүхы арга боломжонуудаа элсүүлэн габшагайгаар хүдэлжэ, табан жэлэйнгээ түсэбтэ даабариие, абаһан социалис уялгануудаа дүүргэһэн тухайгаа һаяхан урматайгаар мэдүүлбэ. Мүнөө үедэ комбинадай 15 хүдэлмэришэн ерэхэ табан жэлэй тоосоогоор хүдэлжэ эхилэнхэй. Мүн тиихэдэ 92 хүдэлмэришэн 4 жэлэй түсэб бэелүүлээ. Тэдэнэр хэдэн мэргэжэл адли тэгшэ шудалжа, тогтоогдоһон нормоһоо гадуур хэдэн станок хүдэлгэжэ, иимэ үндэр амжалтануудые туйлана ха юм.

Энэ жэлэй хоердохи кварталдашье нарин сэмбын комбинадай коллектив жэгдэ һайнаар хүдэлжэ байнхай. Эндэхи түрүү хүдэлмэришэд арга боломжонуудаа гүйсэд тооложо үзөөд, 325 жэлэй ойн баярые ажалай эрхим бэлэгүүдээр угтаха гэжэ шиидэнхэй. Жэшээнь, Нина Прокопьевна Ивановагай хүтэлбэрилдэг ноохо илгагшадай бригада үндэр бүтээсэтэй ажалаараа комбинат дотороо үнинэй суурхадаг юм. Тус бригадынхид түсэбһөө гадуур 60 тонно ноохо илгаха даабаряа ойн баярай һайндэр болотор сүм дүүргэхэ гэһэн уялга абаад, баян дүй дүршэлөө, хамаг хүсэ шадалаа элсүүлэн хүдэлнэд. Е. А. Хантуевагай даадаг утаһа ээрэдэг звеногойхид түсэбһөө гадуур 550 килограмм продукци гаргаха гэһэн уялгаяа урагшатайгаар бэелүүлжэ байна.

Д. АМОГОЛОНОВ.

ВОЖДЬ ТУХАЙ ДУРСАЛГАНУУД

Научна ба уран һайханай үргэн олон литература В. И. Ленинэй ажабайдалда, ажал ябуулгада зорюулагданхай гээшэ. Тэрэ үсын хүнүүдэй шабинарайнь ба вождиин соратнигуудай дурсалганууд Ленинэй һургаалнуудые, намтарыень шудалалгада үнэтэ шухаг үндэһэ һуури болодог юм.

Коммунис партиин үзэл сурталай, хүмүүжүүлгын хүдэлмэридэ В. И. Ленин тухай дурсалгануудай шухала удха шанартай байһые бэшэгүүд соогоо тэмдэглэһэн уншагшадай олон тоото гүйлтаар Политическэ литературын хэблэл революциин вождь тухай дурсалгануудай табан томһоо бүридэдэг суглуулбариие гурбадахяа хэблэжэ гаргаба.

Түрүүшын том хэблэгдэбэ. Владимир Ильичэй түрэлхидэй—Анна Ильинична, Мария Ильинична болон Дмитрий Ильич Ульяновтанай, Надежда Константиновна Крупскаягай дурсалганууд тэрээн соо оруулагданхай. Тэдэнэй дурсалганууд В. И. Ленинэй образые тодо хурсаар зураглан харуулһан бодото баримта мэдээнүүдээр элбэг юм.

(ТАСС).

БИОХИМИГҮҮДЭЙ ХУРАЛДААН

Европын биохимическэ бүлгэмүүдэй федерациин XVI конференци июниин 25-да Кремлиин Съезднүүдэй ордон соо баярай оршон байдалда нээгдэбэ. Европын, мүн Америкын, Австралиин, Азиин ба Африкын 40-өөд ороной 4 мянга гаран элитэ ехэ эрдэмтэн ажабайдалай химическэ зүйлнүүд тухай эрдэм ухаанай гол шухала асуудалнуудые зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадана.

27 национальна эмхиие нэгэдүүлдэг Европын биохимическэ бүлгэмүүдэй федерациин хүтэлбэрилэгшэд, элитэ мэдээжэ совет эрдэмтэд президиумдэ һуугаа.

Тэрэнэй президент академик Ю. А. Овчинников конференциие нээхэдээ, байгаалиин эгээл орёо шухаг үзэгдэлэй — ажабайдалай үндэһэ һуурида болодог хубилалтанууд тухай эрдэм ухаанай ойлгомжонуудые хүгжөөлгэдэ физико-химическэ биологиин үүргын улам ургажа байһые тэмдэглээ. Мүнөө энэ эрдэм ухаанай туйлаһан амжалтануудһаа медицинын, хүдөө ажахын, промышленностиин, эдеэ хоолой ба микробиологическа һалбариин хүгжэлтэ гол түлэб дулдыдаха байна.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. У. Черненкын конференцидэ хабаадагшадта, айлшадта эльгээһэн амаршалгые эрдэмтэд удаан үргэлжэлһэн альга ташалгаар угтаба. СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо, ГКНТ-гэй түрүүлэгшэ Г. И. Марчук амаршалгые соносхон уншаа.

Тэрэнэй президент профессор К. Либек (Бельги) Европын биохимическэ бүлгэмүүдэй федерациин үмэнэһөө үгэ хэлэбэ. Москвагай хуралдаан элдэб оронуудай шэнжэлэгшэдэй харилсаае саашадань үрэ түгэсөөр хүгжөөхын тула һайн үндэһэ һуури табиха юм гэжэ этигэн найдажа байһанаа тэрэ мэдүүлээ.

СССР-эй Наукануудай академиин президент академик А. П. Александров, Эрдэмэй холбоонуудай уласхоорондын соведэй генеральна секретарь Л. Эрнстер (Швеци), Биохимигүүдэй уласхоорондын холбооной түлөөлэгшэ М. Грюнберг-Манаго (Франци) үгэ хэлэжэ, хуралдаанда хабаадагшадые амаршалба.

• • •

Энэ үдэр Улаан Преснидэхи выставкын комплексын павильонууд соо «Биохимия-84» гэжэ уласхоорондын выставкэ нээгдэбэ. Биохимическэ, биофизическэ ба медицинскэ шэнжэлгэнүүдэй приборнууд, түхеэрэлгэнүүд тэрээн дээрэ табигдажа харуулагдана.

(ТАСС).

МОСКВАГАЙ ФЕСТИВАЛИИЕ УГТУУЛАН

ВЛКСМ-эй ЦК-гай болон Залуушуулай ба студентнүүдэй бүхэдэлхэйн XII фестивалиин (ВФМС) совет бэлэдхэлэй комитедэй үүсхэлээр июниин 22-то Москвада Демократическа залуушуулай бүхэдэлхэйн федерациин бюрогой ба Студентнүүдэй уласхоорондын холбооной секретариадай хамтын суглаан болобо.

Уласхоорондын байдалай улам хурсадажа, ядерна дайнай аюулай улам ехэ болоожо байха үедэ XII фестивальда бэлэдхэл хэгдэнэ, гээд баталан абтаһан коммюнике дотор тэмдэглэгдэнэ. Энээнтэй хамта 1985 ондо Залуушуулай ба студентнүүдэй Бүхэдэлхэйн ээлжээтэ фестиваль үнгэргэхэ тухай Ленинскэ комсомолой үүсхэл политическэ тон ехэ удха шанартай, тэрэниие бүхы дэлхэйн залуушуулай ба студентнүүдэй элдэб шэглэлтэй эмхинүүд улам үргэнөөр дэмжэнэ гээд дахин онсолон заагдаба.

Фашис Германиин СССР-тэ харша ээрхэг түримхэй дай үүдхэһэн жэлэй ойдо ВФДМ-гэй бюро ба МСС-гэй секретариат Москвада сугларба. Гитлеровскэ фашизмые бута сохиһон 40 жэлэй ойдо XII фестивалиие үнгэргэлгэ хадаа термоядерна дайнай аюулые хэтэдээ зайсуулан сарахын түлөө залуушуулай тэмсэлые үргэдхэлгэдэ шухала түлхисэ болохо үүргэтэй гээд тэдэнэр үшөө дахин мэдүүлһэн байна.

Фестивальда бэлэдхэл ба тэрэниие үнгэргэлгэ ООН-ой соносхоһон залуушуулай уласхоорондын жэлэй зорилгонуудые бэелүүлгэдэ шухала хубита болохо гэжэ үшөө дахин тэмдэглэгдэбэ.

Империализмые, дай дажар буруушаан тэмсэдэг, бүхэдэлхэйн фестивалиин хүдэлөөнэй эрхим һайн ёһо заншалнуудые дэмжэдэг залушуул болон студентнүүдэй политическэ бүхы хүсэнүүдтэй фестивальда бэлэдхэлэй ба тэрэниие үнгэргэлгын үедэ эдэбхитэй харилсаа холбоо бэелүүлхээр бэлэн байһан тухайгаа ВФДМ-гэй болон МСС-гэй хүтэлбэрилхы зургаанууд хамтын суглаан дээрэ дахин батадхаба.

Гэхэтэй хамта бүхэдэлхэйн фестивалиин хүдэлөөндэ эб таһалха, тобшолон хэлэбэл, 1985 ондо Залуушуул болон студентнүүдэй бүхэдэлхэйн XII фестивальда харша шэглүүлэгдэһэн элдэб ябуулгануудые эмхидхэхэ һэдэлгэтэй зарим хүсэнүүдэй ябуулгые суглаанда хабаадагшад эрид шууд буруушааба.

Үрии дулаанаар, хүндэмүүшэ ёһоор угтаһанайнь түлөө Ленинскэ комсомолдо ба совет бэлэдхэлэй комитедтэ ВФДМ-гэй болон МСС-гэй хүтэлбэрилхы зургаанууд үнэн зүрхэнэй талархалаа мэдүүлһэн, бүхэдэлхэйн XII фестиваль хадаа дай дажар буруушаан тэмсэхэ, империализмда эсэргүү, эрхэ сүлөөгэй, национальна бэеэ даанхай байдалай, демократиин болон социальна хүгжэлтэ [illegible] жэлтын түлөө тэмсэдэг арадуудтай һаналаа нэгэдэлгые бэхижүүлхэ гэһэн дэлхэйн залуушуулай ба студентнүүдэй хүсэл эрмэлзэлые шэнээр, хурсаар гэршэлэн харуулхын тула али болохо туһа нэмэри хэхээр эрид шиидэнхэй байһанаа үшөө дахин батадхаһан байна.

(ТАСС).

ЭЭЛЖЭЭТЭ КОНФЕРЕНЦИ

Партиин обкомой Политээрэлэй байшан соо Байгал далайн бассейнэй байгаалиин баялигые гамтайгаар хэрэглэхэ, үйлэдбэриин хүсэнүүдые саашадань хүгжөөхэ асуудалнуудаар научно-практическа II конференци хүдэлөөрөө үсэглэдэр эхилбэ. Тус конференци партиин обкомой, республикымнай Министрнүүдэй Соведэй, СССР-эй Географическа обществын, СССР-эй АН-ай Сибириин отделениин Буряадай филиалай үүсхэлээр эмхидхэгдэбэ. Тэрэнэй хүдэлмэридэ оронойmнай, мүн республикымнай мэдээжэ эрдэмтэд, гүрэнэй албан зургаануудай, эрдэм шэнжэлгын институдуудай, министерствэнүүдэй, һуралсалай эмхи зургаануудай түлөөлэгшэд хабаадана.

Конференциин пленарна зүблөөниие Эмхидхэлэй комитедэй түрүүлэгшэ, партиин Буряадай обкомой секретарь Л. В. Потапов нээжэ, оролто үгэ хэлэһэн байна.

Удаань Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ В. Б. Саганов, СССР-эй АН-ай Сибириин отделениин түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо, СССР-эй АН-ай СО-гой Байгалые шэнжэлхэ комиссиин түрүүлэгшэ, академик А. А. Трофимук, СССР-эй АН-ай СО-гой Лимнологическа институдай директор СССР-эй АН-ай гэшүүн-корреспондент Г. И. Галазий, РСФСР-эй Ой модоной ажахын министерстствын харюусалгата хүдэлмэрилэгшэ Р. Б. Бобров, үйлэдбэриин «Забайкаллес» нэгэдэлэй генеральна директор Л. Д. Шопхоев, Буряадай АССР-эй гүрэнэй түсэблэлгын комитедэй таһагай начальник Б-М. Г. Базаров, СССР-эй АН-ай СО-гой промышленна үйлэдбэриин экономико болон эмхидхэлгэ шэнжэлдэг институдһаа академик А. Г. Аганбегян, «Госгорхимпроект» институдһаа химиин эрдэмэй кандидат А. В. Бегунов, СССР-эй Ой модоной, модо болбосоруулгын болон целлюлозно-саарһанай промышленностиин министерствын түлөөлэгшэ А. Я. Типисев, РСФСР-эй Хүдөө ажахын министерствэһээ Н. В. Комов болон бусад пленарна зүблөөн дээрэ зүбшэгдэхэ гол асуудалнуудаар элидхэлнүүдые хэһэн байна.

Мүнөөдэр конференцидэ хабаадагшад дүрбэн секци боложо хубааран, «Байгал далайн бассейнэй үйлэдбэриин хүсэнүүдые хүгжөөхэ асуудалнууд», «Байгал далай шадар харууһалга доро абтаһан уһа сөөрэмүүдые тусхай ашаглалгын гуримай регион», «Байгаалиие сахин хамгаалгын асуудалнууд», «Байгаалиие гамтайгаар ашаглалгын социально-экономическа асуудалнууд» гэһэн темэнүүдээр хөөрэлдөөгөө үргэлжэлүүлхэнь.

Үдэшын пленарна зүблөөн дээрэ министерствэ, албан зургаануудай түлөөлэгшэд, секцинүүдэй хүтэлбэрилэгшэд тоосохо.

ЭДЕЭ ХООЛОЙ ПРОГРАММА — БҮГЭДЭ АРАДАЙ ХЭРЭГ

УСАДХАМААР ДУТАГДАЛ ААД, ДАБТАГДАНА

Бүри һаяхан Улаан-Үдэ хотымнай зарим магазинуудта целлофан мэшээг соо аятайханаар хэгдэһэн тон үнэгүй хонинной мяханай наймаалагдахада худалдан абагшад балайшье һонирхоогүй. Хүн бүхэн энэ мяханһаа арсаагүй, хэрэгтэй соогоо худалдажа абабашье, тэдэнэй шарайда гайхалай, баярай тэмдэг үзэгдөөгүй һэн. Ушарынь гэхэдэ, худалдажа абаһан энэ туранхай мяхаар амтатай, шанартай эдеэ хоол бэлдэхын аргагүй ха юм. Зарим нэгэн иимэ мяха абабашье, дэлгүүрһээ тарган үхэрэй, гахайн мяха шэлэһэн лэ байха. Мүнөө хүн бүхэн продуктын үнэ сэнгээр доохонуур байһыень бэшэ, харин шанарыень түрүүлэн харадаг болонхой. Тиимэһээ иимэ туранхай мяханда обтожо олзуурхангүй, дэлгүүрэй тарган аад, үнэ сэнтэй мяха худалдажа абахые хүсэнэ ха юм.

Эдеэ хоолой продуктнуудые ехээр бэлдхэхын хажуугаар шанарыень эрид һайжаруулха тухай СССР-эй Эдеэ хоолой программа дотор тодорхойгоор хэлэгдэнхэй гээшэ. Ушарынь хадаа хүдөө ажахын продукци эрхим шанартайгаар үйлэдбэрилэн худалдахадаа гансашье гүрэн бэшэ, мүн хүдөө ажахын предприятинуудшье олзотодог байна. Тодорхойлон хэлэбэл, һайн шанартай продукци хүн зондо һаадгүй худалдагдан, эрилтэнь гүйсэд дүүрэнээр хангагдана гээшэ.

Мүнөө үедэ колхоз, совхозууд эрхим шанартай продукци тушаабал, һайн түлбэри абадаг болонхой. Эдеэ хоолой продуктнуудай үнэ сэн шанарайнгаа зэргээр тодорхойлогдоходоо илангаяа ажахынуудые урмашуулна. Жэшээлбэл, туранхай, бэеэр бага мал тушаагшад эрхим шанартай мяха худалдагшадһаа хоёр дахин доогуур сэндэ хүртэнэ. Мүнөө эрхим шанартай тарган мяха, тоһолиг аад, һайнаар хүргэгдэһэн һү, мүн тус бүреэ 28 килограммһаа бага бэшэ шэгнүүртэй хурьгадые гүрэндэ тушаагшад дээшэлүүлэгдэһэн түлбэри абана. Тобшолон хэлэбэл, хүдөө ажахын продуктнуудые эрхим шанартайгаар үйлэдбэрилжэ тушаадаг ажахынуудай олзо хэзээдэшье нэмэжэ, үйлэдбэриинь ашаг үрэ горитойгоор дээшэлхэ байна ха юм. Зүгөөр республикымнай колхоз, совхозууд энэ онол арга хүсэдөөр хэрэглэжэ биранагүй. Мүнөө ажахынуудаһай гүрэндэ муу шанартай гэхэ гү, али туранхай мал, гашалангиртай һү ехээр тушаадаг зандаа юм.

Һүүлэй жэлнүүдтэ республика доторнай гүрэндэ худалдагдаха үхэр бүхэнэй шэгнүүр 300 килограммһаа дээшэлэнхэй. Тиигэжэ нёдондо дундаа зэргээр тус бүреэ 324 килограмм шэгнүүртэй үхэрнүүд мяханда тушаагдаһан байна. Республикымнай диилэнхи районууд мяханай комбинадта тус бүреэ 300 килограммһаа бага бэшэ шэгнүүртэй мал тушаагаа. Жэшээлбэл, Улаан-Үдын районой ажахынуудһаа туд бүреэ 370 килограмм шэгнүүртэй, Хойто-Байгалай районһоо —347, Кабанскын районһоо—345, Мухар-Шэбэрэй, Прибайкалиин районуудһаа 343 килограмм шэгнүүртэй үхэрнүүд абтаһан байна. Тиин гэһээ Яруунын, Хурамхаанай, Ахын районуудай ажахынууд гүрэндэ шэгнүүрээ хүсөөгүй, туранхай мал тушааһаар юм.

Гүрэндэ тушаагдаһан үхэрнүүдэй дунда зэргын шэгнүүрые тодорхойлходо, тус бүреэ 300 килограммһаа дээшэлбэшье, бэеэр бага, шэгнүүрээ хүсөөгүй мал, илангаяа буруу, хашарагууд олоор худалдагдана. Энэ юу харуулнаб гэбэл, ажахы бүхэнэй үхэрэй мяха үшөө ехээр үйлэдбэрилхэ дүүрэн аргатай байһыень, мүн малаа гүрэндэ тушаахаһаа урид шахажа таргалуулха талаар горитойхон дутагдалтай байһыень элишэлнэ.

Мүнөө үедэ мяханда тушаагдадаг бүхы үхэрнүүдэй 66,6 процентнь буруу, хашарагууд байха юм. Тиихэдэ республика дотор үйлэдбэрилэгдэдэг үхэрэй мяханай хахадһаа ехэнь гэхэ гү, али 60 процентнь буруу, хашарагуудай, туганнуудай мяхан байдаг. Иигээд ерэхэдээ колхоз, совхозуудһаа диилэнхидээ буруу, хашарагууд мяханда тушаагдадаг байна гээшэ. Зүгөөр ажахынуудай худалдаһан эдэ буруу, хашарагууд туд бүреэ 293 килограмм шэгнүүртэйгээр гүрэндэ абтана ха юм. Иигэжэ шэгнүүрыень хүсөөнгүй тушаахадаа хэды ехэ мяхан үйлэдбэрилэгдэнгүй алдагдана гээшэб.

Һүүлэй жэлнүүдтэ Улаан-Үдын Хойто-Байгалай, Прибайкалиин районуудай ажахынууд залуу үхэрнүүдые һайнаар шахажа таргалуулаад тушаадаг болоо. Тиин гэһээ Яруунын районой колхоз, совхозууд буруу, хашарагуудаа тус бүридэнь оройдоол 205 килограмм шэгнүүртэйгээр тушаажа, ехэхэн гарза, хохидолдо ороно. Урдандаа гэхэ гү, али 1977 ондо гүрэндэ тус бүреэ 319 килограмм шэгнүүртэй үхэрнүүдые тушаадаг байһан Яруунын районой ажахынууд он жэлэй ошохо бүри улам доройтожо байна. Жэшээлбэл, 1978 ондо туд бүреэ 286 килограмм, 1980 ондо — 265 килограмм шэгнүүртэй үхэрнүүдые бэлэдхэлэй пунктда эльгээһэн байха юм.

Дурсагдагша районой гүрэндэ тушааһан үхэрнүүдэй 72,6 процентнь буруу, хашарагууд байһан гээшэ. Тиимэһээ мяханда эльгээгдэхэ малаа, илангаяа буруу, хашарагуудаа һайнаар шахажа таргалуулха, шэгнүүрыень заабол хүсөөжэ тушааха гээшэ эндэхи ажахынуудай гол зорилго болохо ёһотой. Ушарынь хадаа нёдондо тус районой колхоз, совхозууд буруу, хашарагуудаа туд бүриин 300 килограмм шэгнүүртэйгээр гүрэндэ худалдабал, үхэрэй мяха үйлэдбэрилжэ тушааха даабаряа 24,6 процентээр дээшэлүүлхэ аргатай байба ха юм. Зүгөөр энэ арга боломжо хэрэглэгдэнгүй алдагдаа.

Энэ статья соо туранхай, шэгнүүрээ хүсөөгүй буруу, хашарагуудые олоор тушаадаг дутагдалай гарза, хохидол тухай тодорхойгоор хэлэгдэбэ. Үргэлжэлэл доторнь энэ дутагдал усадхаха онол аргануудай тухай дэлгэрэнгыгээр бэшэгдэхэ. Илангаяа залуу мал тобиржуулан томо болгожо, шахан таргалуулжа ехэхэн олзо оруулдаг тухайнь түрүү ажахынуудай дүй дүршэл дээрэһээ харуулхые оролдохобди.

А. ДЕРИГЛАЗОВ,
экономикын эрдэмэй кандидат.

ЭЗЭН ЁҺООР

Үнгэрэгшэ намарай таряа хуряалтын түлэг дундаа ябажа байха үеэр нилээд орой болоһон хойно Хүрбын совхозой орооһоной тоогто хүрэжэ ерэхэдэмнай, эршэтэй халуун ажал үргэлжэлһөөр байгаа һэн. Орооһо сэбэрлэдэг олон тоото оньһон техникын хүнхинөөн намдуу номгон байдалые хүлгөөн, зааханшье замханагүй. Тойроод орооһоной ехэ обоонууд. Тэрэниие хиидхэжэ, сэбэрлэжэ байһан хүнүүд шэнэ ургасын орооһо оньһон техникын хүсөөр алтан бороо шэнгеэр адхаруулха юм.

Авто-шэгнүүрэй хажууда совхозой директор Петр Кириллович Дубинин, ахамад агроном Николай Родионович Евсеев гэгшэд ута стол дээрэ үргэн ехэ саарһа дэлгээнхэй, энэ үдэрэй туршада хэгдэһэн ажалай дүнгүүдые согсолжо һуубад.

— Мүнөө үдэртөө оройшог болоһон хойно комбайнууд баалнуудые суглуулан сохихоо гарабашье, яһала бүтээсэтэйгээр хүдэлжэ байна. Полиһоо буужа байһан орооһон шииг нойтогүй, хуурай гээшэнь,— гээд, нүхэр Дубинин урматайгаар, харахан нюдэнүүдээ ялалзуулан хөөрэнэ.

...Тээгдын полевой станһаа тиимэшье холо бэшэ нэмжыһэн таряалан дээрэ 9 комбайнай намарай һүниин харанхые һэтэ гэрэлтүүлэн, урагшаа дабшахань харагдана. Эндэ хүрэжэ ерэхэдээ, тус отделениин тракторно-таряан ажалай бригадые хүтэлбэрилдэг габьята механизатор Хандажап Надмигович Бадмацыреновтэй уулзабабди.

— Энэ Бэлшэрэймнай зургаадахи поли тиимэшье ехэ бэшэ юм даа. Тиигэбэшье эндэхи гектар бүриһөө 38 центнер сохигдоо һэн,— гэжэ Бадмацыренов урмашан баясана.

Коммунист Х. Н. Бадмацыреновэй хүтэлбэрилдэг тракторно-таряан ажалай бригада хоёрдохи жэлээ хамтын подрядай гүримаар ажаллана. Ехэ бэшэ тус коллектив 18 механизаторһаа бүридэнхэй. Тэдээндэ 12 трактор, 9 комбайн болон хүдөө ажахын бусад техникэ даалтагданхай. Таряалангынь 2424 гектар.

— Бригадна подрядай ёһо гүримаар хүдэлжэ эхилһээр тус коллективэй ажалай бүтээсэ дээшэлээ, мүн абаһан продукциин шанар һайжаруулагдаа, ажалай журам эли бодо бэхижээ гээд тэмдэглэмээр байна,— гэжэ совхозой ахамад экономист М. Андреев хөөрэнэ. —Үнгэрэгшэ жэлдэ тарлалангай гектар бүриһөө дунда зэргээр 20,6 центнер ургаса хуряагдаа. Энэнь урзанданай хида орходоо аяар долоон центнерээр дээшэ болобо. Гадна 1983 оной туршала бригадын трактор бүхэн дунда зэргээр 709 эталонно гектар газар элдүүрилээ гэхэ гү, али энэнь хуушанайхиһаа 203 гектараар ехэ. Абтаһан хэмжээнүүдэн ашаар, оньһон техникын миин зогсолго аяар 60 процентээр доошолоо.

КОММУНИСТ ТУХАЙ хөөрөөн

— Хамтын подрядай гүримаар ажалладаг болоһонһоомнай хойшо хамаг техникэмнай үндэр бүтээсэтэйгээр ашаглагдана. Үнгэрһэн жэлэй туршада манай бригадын механизатор бүхэн 13866 түхэригэй хүдэлмэри хэһэн байна. Иигэжэ ажалай бүтээсэ урзанданайхида орходоо 7513 түхэригөөр ехэ болобо бшуу. Мүн бригадын гэшүүн бүхэнэй һара бүриин ажалай түлөөһэн шан болон нэмэлтэ түлбэритэй хамта 287 түхэригтэ хүрэбэ гээшэ,— нүхэр Бадмацыренов хургаа даран тоолоно.

Мүн тоһодолгын материалнууд нилээд алмагдана. Таряалангай гектар бүхэниие элдүүрилгэдэ бодото дээрээ 3,2 центнер гаргашалагдаа. Энэнь түрүүшын гурбан жэлэйхидэ орходоо 0,6 центнерээр гэхэ гү, али түсэбөөр хараалагдаһанһаа 1,2 центнерээр доошо байна. Тиихэдэ 1717 түхэригэй сэнтэй запчастьнууд алмагдаа.

Энэ бригадада габшагай ажалаараа нютаг нугадаа суутай болоһон механизаторнууд олон. Тэдэнэй тоодо таряа хуряалгаар 1983 оной районой чемпион Анатолий Еронтьев, Валерий Доржиев, Алексей Суровой, Зоригто Доржиев, Владимир Рачинский болон бусад ороно. Эдэ нүхэднай үнгэрэгшэ жэлэй таряа хуряалгадаа хабаадалсахадаа, эрхим ажалай жэшээ харуулаа, солоёо дуудуулаа һэн.

— Коллективэймнай амжалтын эхин һабагша[...] бригадир Хандажап Ба[...] мацыреновэй гарта юм,— гэжэ түрүү комбайнер, б[...] хэ механизатор Анатоли[...] Еронтьевэй хэлэһэн үгэнү[...] гүнзэгы удхатай ха гэж[...] һанагдана. Юуб гэхэдэ, ая[...] 1962 онһоо эхилжэ, ко[...] мунист Хандажап Надми[...] вич ажахынгаа трактор[...] таряан ажалай бригадые х[...] тэлбэрилжэ ябадаг, даа[...] энэ хүнгэн бэшэ хэрэгт[...] тэрэ үнэн сэхээр, коммун[...] ёһоор хандана, залуу ме[...] низаторнуудые газарта д[...] ратайгаар һургаһан хүм[...] жүүлнэ.

Коммунист Х. Н. Бад[...] цыреновэй бригадын гэшү[...] мүнөө хабарай тари[...] хүдэлмэрие һайн шанарта[...] гаар, богони болзор с[...] үнгэргэһэн байна.

Тэдэнэр абаһан проду[...] цинигаа өөрынь үнэ сэн[...] 0,5 процентээр нэмэжэ [...] роохо, тоһодолтын матер[...] алнуудые 8 процентээр ба[...] бэшээр алмаха, ажалай б[...] тээсые 1,5 процентээр д[...] шэлүүлхэ гэһэн уялгатай.

1983 ондо түйлаһан е[...] амжалтын түлөө СССР-[...] Верховно Соведэй Президи[...] мэй Указаар Хандажап На[...] митович Арадуудай Ха[...] барисаанай орденоор ша[...] нагдаба гэһэн баяртай м[...] дээсэл абтаба.

Г. БАДМАЕВ,
манай корр.

Леннэй орденто локомотив-вагон заһабарилгын заводой модельнэ цехэй ажалай ветеран, токарь Федор Антонович Воробьев арбан хоёрдохи табан жэлэй тоосоогоор хүдэлжэ байнхай. Федор Антонович хэдэн жэлэй туршада голодоһогүй, һайн шанартай продукци бүтээн гаргажа, хубиин тамгатай болоһон юм. Мүнөө коммунис ажалай ударник Ф. А. Воробьев Россин гүрэндэ Буряад оронойһайн дураараа ороһоор 325 жэлэй ойн угтуулан, бүри бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлжэ байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: токарь Ф. А. Воробьев.

В. МУЛЛЕРАЙ фото.

СОВЕТ ОРОН ДОТОР

ЕҺО ЗАНШАЛНУУД, АЛАСАЙ ЗОРИЛГОНУУД

МУБАРЕК (Кашкардарьинска область). Түүхэй эд сэбэрлэхэ ба бэлдэхэ шэнэ блогой хэрэглэгдэжэ эхилхэдэ, Каршинска талын уурхайнуудһаа Дунда Азиин республикануудта ба ороной түбэй районуудта газ найдамтайгаар дамжуулгые хангаха арга олгохо байна. Мубарекскэ газ болбосоруулгын заводто тэрэ һаяхан ашаглалгада оруулагдаа юм. Тус түхеэрэлгэ жэлдээ 1,5 миллиард кубометр продукци үгэхэ хүсэтэй юм. Капитальна ба һэргылэмжын заһабарилгын үедэ шэнэ техникэ гол технологическа түхеэрэлгэнүүдэй орондо хэрэглэгдэхэ зэргэтэй.

Хүдэлжэ байгаа үйлэдбэритэй зэргэлээд заводой дүрбэдэхи ээлжээн баригдажа байнхай. Тэрэ жэл соо 10 миллиард кубометр газ үгэдэг байха. Тэрэнэй түрүүшын блогые барилгашад ба хабсаргагшад жэлэй һүүл тээшэ ашаглалгада үгэхөөр хараална. Нэгэн доро газай шэнэ уурхайнууд шэнжэлэгдэн, газ дамжуулха сорго хоолойнууд баригдана.

Шэнэ газар ашаглагшадай, сүл губиин элһэн гүбээдэ байгаалиин газай баялигуудые бэдэржэ олоһон геологуудай ажалай баатаршалгын ёһо заншалые ороной бүхы заха булангуудһаа иишэ ерэһэн хэдэн мянган хүнүүд үргэлжэлүүлнэ.

КОМПЛЕКС УРГАН БОДОБО

ХАРЬКОВ. Байра дээрэнь овощ болон үрэ жэмэс бүйлүүлдаг болоходо, тэдэнэр гарза хоролтодо орохоёо болихо юм. РАПО-гой соведэй үүсхэлээр Сахновшинска районой Катериновка тосхондо область дотороо тон томо комплекс баригдажа, ашаглалгада оруулагдаа юм. Тэрэ сүүдхэдээ 30 тонно овощ буйлуулха аргатай.

«Коммунист» колхозой түб бууса болохо Катериновкада шэнэ үйлэдбэри байгуулха гэжэ дэмы шэлэгдээгүй юм. Энэ тосхон районой бүхы ажахынуудтай автомобилиин харгынуудаар найдамтайгаар холбоотой. Гадна эндэ хирпиисын завод, дархалалгын цех бии. Ажахынуудай дүршэл ехэтэй барилгашадай дундаһаа шулуушадай, модошо дархашуулай, хабсаргагшадай тусхай шэглэлтэй бригаданууд бүридхэгдэһэн юм. РАПО-гой соведэй гүйлтые Харьковай шефүүд анхаржа, проектнэ документаци дүүргэһэн, технологическа хэрэгсэл түхеэрэлгэнүүдые бүтээжэ, комплексые хангаһан байгаа.

Районой колхоз, совхозуудта гансал ургуулагдаһан бэшэ, мүн хубиин хамһабариин ажахынуудай зэздһээ худалдажа абтаһан овощ болон үрэ жэмэсые шэнэ комплекс буйлуулдаг байха юм.

Областиин 40-өөд ажахынуудта овощ ба үрэ жэмэс буйлуулха цехүүд, предприятинууд байгуулагданхай. Табан жэлэй эсэс тээшэ тэдэнэй тоо гурбанай нэгэ хубяар олошоруулагдахаар хараалагдана.

ТАРЯАШАДЫЕ ҺАЙНААР ХАНГАХЫН ТУЛА

ХАРЬКОВ. Таряашадай дурадхалаар Харьковска область дотороо эгээ түрүүлэн байгуулагдаһан туһаламжын автопоезд Краснокутска районой Крупскаягай нэрэмжэтэ колхоздо һаяхан ерэһэн байна. Тэрэнэй бүридэлдэ кооператорнууд, хангалгын албанай ба соёлой хүдэлмэрилэгшэд, медигүүд оролсоно.

Хүдөөгэй ажалшадай эрилтэнүүдые мэдэжэ абахадань районой ажахынуудаар тараагдаһан уридшалан захил хэхэ журналнууд туһалһан байгаа. Энэ автопоездын хүдэлмэриин ехэ программа хараалагданхай. Эд бараа худалдаха, ажаһуудалай приборнуудые заһабарилха, врачнууд ажалшадай бэеын элүүрые шалгаха, уран һайханай бүлгэмдэ хабаадагшад концертнүүдые харуу[...] юм.

—Поли дээрэ час, мин[...] бүхэн хэды ехээр сэгнэгд[...] гээшэб гэжэ һайн мэдэжэ[...] гээд Харьковай облгүйсэд[...] мой түрүүлэгшын орлогшо [...] Стасевский хэлэнэ. — Тии[...] һээл элдэб албануудай хүд[...] мэрилэгшэд таряашадта го[...] той ехэ туһаламжа үзүүл[...] гэжэ шиидэһэн байна. Ав[...] поезднуудай ябаха замууд б[...] лон графигууд ажахынууд[...] хүтэлбэрилэгшэдтэй, профк[...] муудтай зүбшэн хэлсэгд[...] Хангалгын иимэ комплекс[...] арга таряашадай хүдэлмэри[...] ба сүлөө нилээд ехэ сагые [...] маха юм.

УРАН ЗОХЁОЛОЙ ҺАЙНДЭР

ОВСТУГ (Брянска област[...]). Ородой газарай гайхамша[...] поэт Ф. И. Тютчевэй тоон[...] нютагта уран зохёолой [...] һайндэр—эндэ эмхидхэгдэһ[...] поэзиин бүхэроссин тютчев[...] долоон хоногой гол үйлэ[...] рэг боложо үнгэрбэ. Ой[...] тойронхи һуурин тосхонууд[...] хэдэн мянган хүн, Брянскһ[...] бусад хото городуудһаа е[...] һэн айлшад хуушанай сэ[...] лиг соо суглараһан байна. [...] дэнэр поэдэй хүшөөгэй д[...] гэдэ сэсэгүүдые табиһан, [...] расхаалта музейдэ орожо [...] раһан байна.

Удаань шүлэгүүд, хүгж[...] дуунууд удаан зэдэлээ. М[...] сквагай уран шүлэгшэд, Брян[...] Смоленск, Тула хотонууд[...] Россин Федерациин бусад х[...] тонуудай, Украинын, Белору[...] сиин уран зохёолшод сугл[...] рагшадай урда үгэ хэлэзэ.

Поэзиин Тютчевскэ доло[...] хоног областиин олохон х[...] городуудаар ба һуурин то[...] хонуудаар үнгэргэгдөө. Ур[...] зохёолой үдэшэнүүд соёл[...] байшангууд болон клубууд[...] предприятинуудай цехүүдтэ [...] хээрын стануудта үнгэрөө.

СТАХАНОВСКА ЕҺО ЗАНШАЛААР

ЖДАНОВ (Донецкэ област[...]). Ильичэй нэрэмжэтэ эндэхи м[...] таллургическа комбинадта хо[...] барисаанай ба эб найрам[...] лай хайлуулга үнгэргэгдэб[...] Ерэхэ жэлдэ орон дотор тэ[...] дэглэгдэхэ стахановска хүд[...] лөөнэй 50 жэлдэ зорюулж[...] Россин Федерациин, Украины[...] Казахстанай, Грузиин була[...] хайлуулагшад тэрэниие үнгэр[...] гөө юм.

Аха дүү республикануудай[...] галта мэргэжэлтэй шадабари[...] тадай эндэ уулзаһаниинь гүн[...] зэгы удхатай байна. Түрүүшын[...] табан жэлнүүдэй үедэ мета[...] лургида стахановска хүдэлө[...] нэй эхи табиһан булад хай[...] луулагша Макар Мазай ажа[...] лай үндэр дүнгүүдые энд[...] түйлаһан габьятай бшуу.

— Түрүүшүүлэй үндэр дү[...] гүүд залуу үеын металлург[...] нуудта залуур болодог юм,— гэжэ Москвагай «Серп и Молот» гэжэ заводой ахалагша мастер, Социалис Ажалай Ге[...] рой Б. Чуканов габшагай хү[...] дэлмэриин һүүлээр хэлээ һэн. Ороной бусадшье предприятинуудта эб найрамдалай болон хани барисаанай хайлуулганууд үнгэргэгдэхэ юм. Тэдэнэр металлургнуудай мэргэжэл шадабариие дээшэлүүлгын эрхим һургуули болохонь.

САЙН ПЛАНТАЦИ ДЭЭРЭ

ЛЕНКОРАНЬ. Азербайджанай ССР). Эдэ үдэрнүүдтэ Азербайджанай сайшад шанга шалгалта барина. Хура бороотой таһалгаряагүй орожо байгаашье һаань, тэдэнэр сайн набша намаа жэгдэ хуряажа эхилээ. Һаяхан түрүүшын ургаса болбосоруулгын фабрикада эльгээгдээ.

Үргэн ехэ талмайнууд дээрэ оньһон аргаар сай хуряагдана. Олохон хүдэлмэришэд хуряалгын урда тээ түрүү дүй дүршэлэй һургуулида һуража гараа.

РАПО-гой талаар партнернууд хоорондоо харилсаа холбоотойгоор хүдэлнэ. Тэдэнэрэй хүдэлмэриие агропромышленна нэгэдэл залан хүтэлбэрилнэ.

(ТАСС).

ТҮСЭБӨӨ ДҮҮРГЭБЭ

Буряад ороной Россин гүрэнэй бүридэлдэ һайн дураараа ороһоор 325 жэлэй ойн баярые ажалай эрхим бэлэгүүдээр угтаха гэжэ шиидэһэн «Бурятферммаш» заводой хүдэлмэришэд габшагайгаар хүдэлжэ байна.

Заводой хүдэлмэришэд байгша оной хахад жэлэй түсэбтэ даабариие болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлэнхэй. Тус мүрысөөндэ бүхы цехүүд хам оролсожо, табан һарын түсэб сүм бэелүүлжэ шадаа. Тиигэжэ заводой коллектив гүрэндэ продукци худалдаха даабаряа 102,2 процент дүүргэжэ, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ талаар түсэбөө 100,3 процент бэелүүлһэн байна. Заводой түйлаһан амжалтада Г. А. Беломестновэй хүтэлбэрилдэг транспортернуудые бүтээдэг цехэй хүдэлмэришэд ехэ хубитаяа оруулалсаа. Тус цехэй «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденто Юрий Михайлович Феличевэй ударидадаг токарьнуудай комплексно бригада бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлжэ, хахад жэлэй түсэб амжалтатайгаар дүүргээ. Эндэ бригадирай габьяа ехэ. Тэрэ коллективэйнгээ ажал һайнаар эмхидхэжэ, хүн бүхэнэй хэхэ юумые нарин нягтаар тодорхойлжо шададаг. Мүн хүдэлмэришэн бүхэнэйнгөө абари зан, мэргэжэлээ һайн мэдэдэг.

Иигэжэ ажал хүдэлмэреэ, үйлэдбэреэ һайнаар эмхидхээд, хүдэлмэришэдөө зүбөөр хубаарилан табяад байхадаа, тэдэнэр амжалтатайгаар хүдэлнэ бшуу.

Г. ЕРОФЕЕВА.

ТАРИГДАҺАН МОДОНОЙ ТАЛМАЙ ҮРГЭДЭНЭ

Кабанскын районой оньһожоруулагдамал модоной ажахын коллектив модо үсхэбэрилхэ талаар анхаралаа ходо хандуулжа байдаг юм.

Тус ажахын модо харууһалагшад байгша оной эхинһээ 100 гектарай газар дээрэ хуша болон нарһа тариһан байна. Сэлэнгын, Степно-Дворецкиин, Байгал-Худариин болон Сүхын лесничествэнүүд ехэ тарилга хэһэн байна гэжэ тэмдэглэлтэй. Константин Владимирович Савинай хүтэлбэрилдэг Степно-Дворецкиин лесничествэ модо тариха хүдэлмэреэ эртын хабарһаа эхилжэ, бусадһаа урид дүүргэжэ шадаа. Эндэхи модо харууһалагшад Александр Иннокентьевич Корытов, Прокопий Петрович Маслов болон бусад нүхэд ажалдаа шалгарна.

Оньһожоруулагдамал модоной ажахыда 0,1 гектарай газар дээрэ нарһа тариха теплицэ баригдаа. Сүхын лесничествэдэ хахад гектарай газар эзэлһэн модоной питомник мүн лэ баригдаа.

Иигэжэ районой ой модоной ажахын хүдэлмэрилэгшэд дүтэлжэ байгаа өөһэдынгөө заншалта һайндэрые ажалай эрхим амжалтануудаар угтахань.

С. БОГУСЛАВСКИЙ,
«Байкальские огни» газетын редакциин хүдэлмэрилэгшэ.

МЭРГЭЖЭЛТЫН ЗҮБШЭЛ

БАДАН — ҮНЭТЭЙ УРГАМАЛ

Мүнөө үедэ мал ажалые саашадань хүгжөөхэ талаар хүдэлмэри ябуулхадаа нэн түрүүн мяха абалгые эрид дээшэлүүлхэ зорилго табиха ёһотойбди. Энээниие бодото дээрэнь бэелүүлхын тула шубуу үсхэбэрилгэдэ онсо анхарал хандуулагдаха болоно. Илангаяа мяхалиг үүлтэрэй шубуудай олоор үсхэбэрилэгдэхэ байһаниинь элитэ.

СССР-эй Эдеэ хоолой программа дотор шубуунай мяха үйлэдбэрилгые 1985 ондо 2,6 миллион тонноһоо бага бэшэ (үүсэлэгдэһэн мяханай шэгнүүрээр), 1990 он болотор 3,4—3,6 миллиондо хүргэхэ, шэнэ болон хүдэлжэ байһан шубуудай фабрикануудай барилгые, заһабарилгые түргэдхэхэ, шубуунай мяха үйлэдбэрилдэг тусхай һалбаритай ажахынуудые бии болгохо үшөө онсолон хэлэгдэнхэй.

Шубуун гээшэ эгээл түргэн, богони болзорто үдэдэгшье, ашаяа харюулдагшье һалбари болоно. Экономическа талаарнь хараад үзэхэдэ, гэрэй шубууд (тахяа, галуун, нугаһан) малда орходоо түргэн томо болодог, эдэнэй ашаг шэмэньшье дээшээ, тэжээлэй гаргашые саг дары харюулжа шададаг амитад ха юм.

Манай Буряад орон дотор һүүлэй үедэ шубуудые үсхэбэрилгэдэ онсо анхарал хандуулагдадаг, тэрэниие саашань хүгжөөхын түлөө яһала хүдэлмэри ябуулагдадаг болонхой. Энээниие гансал Сотниковско шубуунай фабрикын ажал хэрэг дээрэһээнь мэдэхээр.

Энэ фабрика тахяануудые клеткэнүүд соо барижа үсхэбэрилдэг байна. Тусхайлбал, промышленна һүрэгэй цех 6—24 мянган тахяа хүрэтэр харууһална. Фабрика ажалайнгаа эмхидхэлые һайжаруулһанайнгаа ашаар олзо ехэтэй предприяти болонхой. Үнгэрэгшэ жэлдэ фабрикын шубуушад тахяа бүриһөө 232 үндэгэ абаха һаа, тэрэнээ 238-да хүргөө гэхэ гү, али түсэбөө 2,5 процентээр дээшэлүүлжэ шадаа. Иигэжэ тэдэнэр үндэгэ суглуулха нёдондонойнгоо түсэбые 9 процентээр үлүүлһэн байха юм. Даабаринь 82,7 миллион үндэгэн һаа, харин жэлэй туршада бүхыдөө 77,4 миллиондо хүрөө. Мяха үйлэдбэрилхэ талаар мүн лэ амжалта түйлагдаа. Шубуушад үнгэрһэн жэл 8900 центнер мяха үйлэдбэрилжэ, даабаряа холо үлүүлһэн байна.

Табан жэлэй түсэбөөр тус фабрика дүн хамта 186 миллион үндэгэ суглуулжа абаха, 15—16 мянган тонно шубуунай мяха үйлэдбэрилхэ ёһотой. Иигэжэ тус коллектив бүхыдөө 2,5 миллион түхэригэй олзо оруулхаар хараална. Шубуушад эдэ хараа зорилгонуудые бэелүүлхэ дүүрэн арга боломжотой. Шубуудые индустриальна технологиин ёһоор үсхэбэрилхэ болоо һаа, нэн түрүүн эдэниие эдеэлүүлхэ талаар бата найдамтай үндэһэ һуури табиха ёһотой.

Энэ һалбариие хурдан түргэнөөр саашадань хүгжөөхэ хэрэгтэ зарим шалтагаанууд һаад ушаруулна. Жэшээлхэдэ, эмэ тахяанууд элдэбын үбшэндэ дайрагдана. Илангаяа гастроэнтерит гэхэ гү, али диарея гэжэ үбшэн эдэниие ехээр нэрбэдэг байна. Энэ үбшэн юунһээ болоноб гэхэдэ, муу шанартай холимол гурилһаа сэхэ дулдыдана.

1982—1983 онуудай туршада Сотниковско шубуунай фабрикын ахамад ветврач А. Е. Шубинай хүтэлбэри доро бидэ эмэ тахяануудаар үйлэдбэриин туршалга үнгэргэһэн байнабди. Тиихэдээ энэ үбшэнгые аргалхын тула ой тайга соо ургадаг бадан гэжэ ургамалай үндэһөөр хэһэн бутархай порошок хэрэглээ һэмди.

Нэгэ цех соохи 17 мянган тахяае шалгажа үзэхэдэмнай, 1 мянган шубууниинь гэхэ гү, али бүхы тахяагай 5,8 процентнь иимэ үбшэндэ дайрагдаһан байба. Эдэ шубууд яагаад элирүүлэгдээб гэхэдэ, үбшэлһэн тахяануудай бэе махабадынь һула, муу, ехээр, шара ногооноор, үнэртэйгөөр шэшэһэн байна. Илангаяа үдэнүүдынь шэшэһэндээ зуурашаһан байдаг. Иигэжэ үбшэлһэн шубууд түргэнөөр туража эхилнэ, эндэһээ тэдэнэй ашаг шэмэнь эрид доошолно. Хэрбээ урдань энэ цехэй хид үдэртэ бүхыдөө 11500 үндэгэ суглуулдаг һаа, харин шалгаһан үдэрнай — 10600—11000 үндэгэ абаһан гэхэ гү, али ашаг шэмэнь 6,4 процентээр доошолһон байба.

Иимэ ушарта эмэ тахяа бүридэ сүүдхэдэ баданай үндэһөөр хэгдэһэн 1,5 грамм порошок рациондонь оруулбабди. Иигэжэ шубуудай тэжээлдэ 25 килограмм баданай порошок 3-4 үдэрэй туршада үгэхэдэмнай, түрүүшын хоёр үдэр соо үбшэлһэн тахяанууд шэшэхээ болибо, һүүлээрнь 2—3 хоноһон хойнонь эдэнэй ашаг шэмэнь дээшэлжэ эхилбэ. Энэ түрүү онол артые Сотниковско шубуунай фабрикын бэшэ цехүүдтэ үргэнөөр хэрэглэжэ захалаа һэмди.

Гастроэнтерит үбшэнһөө һэргылхын тула фабрикын 8 һаратай тахяануудай толгой бүридэ 1 грамм баданай порошок хэрэглэгдэһэн байна. Тиихэдээ энэ эмэй хэр туһа хүргэдэгыень элирүүлхын тула тэрэниие хэрэглээ бшуу. Энэ талаар тус фабрикын мэргэжэлтэд А. Е. Шубина, Г. П. Кобелева, шубуушан Г. И. Корчагина, Буряадай хүдөө ажахын институдай кафедрын лаборант Ф. Е. Бардонова гэгшэд туршалга хэһэн байна. Эдэнэр нэгэ болзортой, адли тамир тэнхээтэй эмэ шубуудые хоёр бүлэг болгоод, эдеэлүүлжэ эхилбэ. Тахяануудай рациондо сүүдхэдэ толгой бүридэ 110 грамм загаһанай гурил, 3—3 грамм загаһанай гурил, ногооной гурил, яһанай гурил, ургамалай тоһон, ракушка оролсоо. Туршалгын бүлэгэй шубуудта баданай порошок үгэлсэһэн байна. Энэ туршалга үнгэрэгшэ жэлэй июниин 9-һөө июлиин 12 болотор үргэлжэлөө. Энэ болзорой үнгэрхэдэнь, туршалгын бүлэгэй тахяанууд шалгалтын бүлэгтэ орходоо шэгнүүрээ 3,3 процентээр дээшэ байшоо. Мүн лэ энэ бүлэгэй тахяануудай мяханайнь белогой 0,16 процентээр ехэ байһаниинь элирбэ. Эдэнэрэй ашаг шэмэнь дээшээ, үндэгэниинышье томонууд. Үндэгэнэйнь хальһан 0,36 миллиметр зузаан (нормонь 0,34 миллиметр), белогынь дээшэлһэн байгаа.

Хоёр бүлэгэй шубууд үгэһэн тэжээлыень һайнаар эдеэ. Энэ үнгэргэгдэһэн туршалгын үрэ дүн дээрэһээ харахада, баданай үндэһөөр хэһэн порошок үбшэлһэн шубуудые аргалхадань, мүн лэ энэ үбшэнһөө һэргылхэдэнь ехэ туһа үзүүлээ гэжэ элирүүлэгдээ. Гансал тахяагай рациондо муу шанартай тэжээл оруулха ёһогүй. Онсолон хэлэхэдэ, баданай порошок шубуудай ашаг шэмые дээшэлүүлгэдэ ехэ нүлөө үзүүлнэ. Эдэнэй шэгнүүршье ехээр нэмэнэ, томо һайн үндэгэншье суглуулагдаа, шубуудай шуһанайнь белогынь дээшэлээ.

В. А. Аликаев, С. Л. Петухова, Л. Д. Хаимеева, Р. Ф. Видова, В. И. Фисинин, Н. А. Кравченко болон бусад эрдэмтэдэй хэһэн туршалгын дүнгүүдээр ажаглахада, эмэ тахяануудта, илангаяа эдэнэй үндэгэлжэ байха үедэнь белок, крахмал, витамин, макро болон микро зүйлнүүд ехээр дуталдадаг байна. Тиихэдэнь шубуудта энэ препарат эдюулэлсэхэдэнь тэдэнэй ашаг шэмэнь хараа байсе дээшэлээ.

Нүхэд Д. К. Червяков, В. Д. Орлов гэгшэдэй хэһэн туршалгын ёһоор баданай порошок ганса үбшэлһэн тахяануудаа эмшэлдэг бэшэ, мүн эдээндэ нэмэлтэ тэжээл болодог байна. Энэ препарат гастроэнтерит, диарея болон гэдэһэ доторой үбшэнгүүдые аргалха ба һэргылхэ хэрэгтэ ехэхэн нүлөө үзүүлнэ. Баданай порошок химическэ талаараа нилээд баян, тэрээн соонь танид, крахмал, саахар, протеин, кальци, фосфор, магни, медь, кобальт, цинк, железо, марганец, молибден, никель болон бусад зүйлнүүд, А ба С витаминууд, каротин бии.

Тиимэһээ бадан гээшые шубуу үсхэбэрилгэдэ хэрэглэхэдэ ашагтай гэжэ элирүүлэгдэнхэй. Ой модо ургуулдаг 147 ажахын 27 миллион гектар газарта, колхоз болон совхоз хоорондын лесхозуудай 2 миллион гектарта, 576 мянган гектар ой тайга соо бадан ургадаг байна. Зарим лесничествэнүүдэй, тэрэ тоодо Бабушкинай, Кабанскын, Танхойн, Ехэ-Голой, Баргажанай-Адагай, Итанцын, Котокелиин, Максимихын ажахынуудай газар дээрэ энэ ургамал олоор дайралдадаг.

Нарһан, шэнэһэн модоной ой тайгын 1 дүрбэлжэн метр газарһаа 3,5 килограмм баданай үндэһэ, 1,5 килограмм набшаһа суглуулжа болоно.

27 лесхозой газар дээрэхи баданай үндэһэнэй баялигыень эрдэмтэд тодорхойлонхой. Тусхайлбал, эдэ ажахынуудай талмай дээрэһээ нэгэ миллионһоо үлүү үндэһэн, 500—600 мянган тонно набшаһан абтахаар хараалагдана.

Республикын агнуури-олзоборилгын ажахын ангуушан И. В. Инешин Хүдөө ажахын министерствын ветеринарна таһагай захилаар жэл бүри 20—30 тонно баданай үндэһэ, набшаһа суглуулжа тушаадаг. Үнгэрһэн үбэлжэлгэдэ бүхыдөө 30 тонно энэ үнэтэ ургамал нөөсэлэгдөө.

Тиимэһээ саашадаа тэрэнэй захилые үргэдхэхэ ёһотойбди. Илангаяа шубуудай фабрика болон фермэнүүд энэ хэрэгтэ сэхэ хабаатай. Сотниковско шубуунай фабрика үбэлжэлгын үедэ 900 килограмм баданай үндэһэ гаргашалаа һэн. Энэ ургамалые суглуулгада Красночикойн, Гусиноозерскын, Хориин, Улаан-Үдын районуудай агнуури-олзоборилгын ажахынууд хубитануудаа оруулдаг. Юундэ энэ шухала хэрэгые Түнхэнэй, Кабанскын, Баргажанай районуудай агнуури-олзоборилгын ажахынууд эрхилдэггүй юм гэһэн асуудал гарана. Тэрэниие республикын Хүдөө ажахын министерствын ветеринарна албан дары шиидхэхээр болоо.

Шубуудай гэдэһэ доторой үбшэндэ баданай үндэһэ хэрэглэхэдээ, СССР-эй Хүдөө ажахын ветеринарна ахамад управлениин гаргаһан заабариие наринаар баримталха ёһотой. Нэгэ килограмм шэгнүүртэй шубуудта 1 грамм препарат 15—20 үдэр соо үгөөд, һүүлээрнь 12—20 хоногой туршада тэрэниие тэжээлэйнь рационһоо гаргаха хэрэгтэй. Удаань тэрэнээ дабтаха эрилтэ табигдана. Баданай үндэһэн бэедэ хоротой юумэ огто хэдэггүй.

Үбшэлһэн нэгэ шубуу энэ препарадаар аргалхада оройдоол 1—1,5 түхэригэй гаргаша болодог байна. Нэгэ килограмм баданай порошогой үнэ сэнгынь 1,5 түхэригтэ юм.

Ушар иимэһээ энэ сэнтэй ургамал адууһа мал, илангаяа шубуу үсхэбэрилгэдэ хэрэглэхэдэ, ашаг үрэтэй байна.

В. ОРЛОВ,
Буряадай хүдөө ажахын институдай доцент.

25 АХА ДҮҮ АРАДУУДАЙ АГУУ ЕХЭ БҮДЭ СОО

(Эхининь газетымнай июниин 22-ой номерто).

ШЭНЭ САГАЙ ШЭНЖЭ ШАРАЙ

Аяншалагшын тэмдэглэлнүүд

III. ТҮМЭР ХАРГЫДА ГАРАЖА...

синоозерск тосхоной тэг дахана Хамбын дасан тэб- харагдана. Зуун жэлэй тээ лама, хубарагууд эн- ксалжа байгаа гэхэ. Арад ой хүзүүн дээрэ забилжа аад, гаржаама зүүhэн hу- ешэ мунхагуудые, адис- абарал буулгадаг байгаа най.

ТҮҮХЫН БАРИМТА: «Да- ан тээшэ ошоходомнай, оёр шабинар дахуултай. Хамба-лама вөөлэн тэр- ээр урдаhаамнай ябаба. обон-Доржо Еши-Жам- уев нэрэ обогтой Хамба- лама энэ дэлхэй дээрэ эгээн үдүүн хүн хаш даа. Ма- айда айлшалжа ерэхэдэнь,

рээндэ хоёр стул табижа эдэгбди. Сула мяхан, он- о өөхэн...- Ламын шажан адаа буряад арадай яра оболон болонхой», —гэжэ Н. А. Бестужев «Галуута нуур» очерк соогоо тэм- дэглэнэ.

рин мүнөө бурхан шажан бэшэ, зүгөөр буряад ашуулай бэлиг, шадаба- гэршэлhэн Хамбын да- й онсо шэнжэтэй байшан нгууд тухай хэдэн үгэ хэ- эрхэтэйб. Тус дасан Бу- орондо тараhан Буддын анай түб байhан түүхэтэй. онhоо 1930 он болотор хамба ламын шэрээ бай- Галуута нуурай баруун дэ энэ хизаартахи түрүү- модон барилга боложо, ондо бодхоогдоо юм. демик П. С. Паллас ондо энээгүүр яба- а, «Галуута-нуурай да- хоёр дабхараар, хай- хайшаа табан сажан хана- аар баригдаhан байна» гэ- тэмдэглэнэ. Удаань олон hэльбэн шэнэлэгдэжэ, өөнэй шэнжэ түхэлтэй бо- юм. Архитектурна талаар эдэ ехэ удха шанартай ха- Хамбын дасан мүнөө гү- й харууhанда абтанхай. өр түсэблэгдэhэн заhаба- ын хүдэлмэри эндэ бэе- эгдэнэгүй. Гансахан Диваа- ай дуган заhабарилагдан элэгдээд, мүнөө Улаан- хото шадар оршодог Дээ- Өнгостойн этнографическа йн шэмэглэл болонхой. удха шанартай түүхэтэ бу- архитектурын ондоо Сэлэнгын райондо үгы тиимэhээ Хамбын дасанай шухала барилга болохо

Согчиин дуганиие бодото дээ- рэнь шэнэлхэ хүдэлмэриие дүүргэхэ дурадхал оруулха ёhотойбди.

Досоонь үхибүүдэй хүгжэмэй hургуулишье, библиотекэшье hуури олохо байгаа ха юм. Юуб гэхэдэ, мүнөө Гусиноозерскын хүгжэмэй hургуули кочегарка соо оруулагданхай, харин хүүгэдэй библиотекэ хаалгатай байна. Байшангуудынь хуушараад, заhабарилгын хүдэлмэри угаа ехээр уняжагайрна.

Гэбэшье Гусиноозерск тосхон хүгжэжэ, болбосон түхэлтэй боложо байнхай. hүүлэй жэлнүүдэй туршада эндэ ехэхэн хубилалтанууд болоо. Түмэр замшадта болбосон түхэлтэй олон дабхартай байрын гэрнүүд баригдаа, тосхоной түб талмай болон вокзалай дэргэдэхи талмай асфальтаар хушагдаа юм. Түмэр замшадай Соёлой байшан, дунда hургуулиин байшан, столово болон өөрын онсо шэнжэтэй бусад барилганuудаараа энэ тосхон ганса Сэлэнгын райондо бэшэ, мүн республика доторооошье шалгардаг.

Эндэ гол түлэб түмэр замшад хүдэлмэрилдэг юм. Шэнхинээтэ дуу зэдэлүүлhэн шэрэм рельснүүд агуу ороной алишье зүг руу зурьна. Арадай ажахын шухала ашаан хамбынууд аха дүү республикануудhаа ерэхэдээ, Гусиноозерскын станци дээгүүр түбэрhөөр үнгэрдэг. Платформо дээрэ ашаатай комбайнууд, автомашинанууд, нүүрhэн, барилгын модонууд харагдана. «Булад хүлэгүүдые» эндэ амаруулга, саг зуурын заhабарилга, харууhалалгын хүдэлмэри хэдэг станциин коллектив эрхим hайнаар хүдэлжэ, РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй дамжуулгын Улаан тугаар шагнагдаа юм.

Имагтал ород нүхэдэйнгөө туhаламжа хабаадалгатайгаар Тамчын буряад хүбүүд «булад хүлэгые» жолоодохо мэргэжэлтэй болоод, түмэр харгыгаар табилуулна ха юм. Айсуев, Доржиев, Банзаракцаев гэгшэд түмэр замшадай буряад кадрнуудай ветеранууд болонхой. Новосибирскдэ түмэр замай институт дүүргээд, Татьяна Дугарова Гусиноозерск станциин начальнигай орлогшоор мүнөө хүдэлжэ байна. Харин Гусиноозерскын локомотивна деподо тепловозуудые заhабарилдаг Владимир Золтуев мэргэжэлээрээ «Зүүн-Сибириин түмэр харгын отделени[и] эрхимлэгшэ» гэжэ шалгар[ай] габьяатай.

Тепловозуудые ганса заhабарилдаг бэшэ, мүн эндэhээ өөрынгөө үйлэдбэрилhэн продукци вагонуудта ашажа, Гусиноозерск тосхоной хүдэлмэришэд ороной алишье зүг руу эльгээдэг юм. Оньhожоруулагдамал модоной эндэхи ажахын коллектив арадай ажахыда жэл бүри 50 мянга шахуу кубометр модо ашажа ябуулна...

Н. А. БЕСТУЖЕВ, «ГАЛУУТА НУУР»: «Замай залууршад буряад нүхэдэйнгөө танил айлайда хонохоёо зогсоходомнай, бороогой hүүлээр Мүртэй горхон дошхорон, томошог шулуунуудые мухарюулжа байба. hэеы гэр соонь оробобди....».

Мүртэй горхоной хаташаhан hаба соогуур үе сагай урасхалда мүлигдэhэн хайр шулуунууд хэбтэнэд. Эгээл эндэ түмэр харгын Мүртэй станци түбхинэнхэй. Шулуугаар баригдаhан саб сагаан хэдэн байшангуудай нэгэндэ оробобди. Гэрэй эзэн эхэнэр Альбина Дабаевна уриханаар энеэбхилэн, бидэниие угтаба. Нүхэрынь, Анатолий Лубсанов, станциин начальник, яаралтай состав ябуулха гэжэ ажалдаа гараhан байба. Тусхай мэргэжэлтэй эдэ түмэр харгышад наhаараа залуубтаршье hаа, энэ станцида үнинэй хүдэлжэ, өөрынгөө даадаг замые гуримтай hайнаар сахижа шадана. Гусиноозерскын түмэр харгын дистанцида энэ станциин коллектив эрхимүүдэй нэгэн гэжэ тоологдоно.

ТҮҮХЫН БАРИМТА: «Хамбын дасанhаа эхилжэ, Галуута нуурай хойто эрьсэр гүбээ, добо бүхэнэй орой дээрэ заатагүй ямар нэгэн бунхан гү, али обоо, дарсаг харагдаха юм», — гэжэ «Галуута нуур» очерк соогоо Бестужев бэшэнэ.

Үнэхөөрөөшье, тэрэ үедэ нуурай хойто эрьедэ нэгэ-хоёр лэ айл байhан хэбэртэй. Очеркыень ажаглан уншахада, Сильбэ, Бороото, (мүнөө Бараата тосхон), Ахар гэжэ газарнуудта оройдоол нэгэ айл байhан шэнги. Харин мүнөө ганса Бараатада зуугаад үрхэтэ айл, леспромхоз, hургуули, больница, библиотекэ, магазин гэхэ мэтэнүүд бии. Обоо, бунхануудай орондо гүбээ, добонууд дээгүүр хүсэтэ ЛЭП-эй аржагар үндэр бахананууд холо руу алхалан ошоно. Галуута-Нуурай эрмэгээр «галта тэргэ» гэжэ хуушанай буряадуудай хэлсэдэг составууд түбэрсэ табилуулна...

Н. А. БЕСТУЖЕВ: «Юрэдөө, нуурай хойто эрьеэр аяншалхада, бэедэ хүндэ—онсо шулуунууд... Удаадахи гүбээ дээрэ гарахадамнай, хони адуулжа байhан гоё hайхан шарайтай буряад басаган ород хүниие хараhаар, юрэдөөшье аягүйрхэнгүй, хилээмэ эрибэ. Уулзалгада буряад Венерэ ехэтэ баярлаба»...

Иигэжэ уулзажа, хилээмэ, сайтаараа хубаасалдажа, үнэн зүрхэнэй нүхэсэлгын оршон байдалда Николай Александрович аяншалгаяа үргэлжэлүүлhэн байна. Яба ябаhаар, Ахара горхониие гаталаад, танил буряад түмэршэ дарханай гэртэ хүрэжэ ерэhэн юм. Тэрэ дархан Цэдэн Баклановичай хүүдинсын байhан бууса дээрэ мүнөө үедэ Гусиноозерско ГРЭС-эй мантан ехэ комплекс тобойжо харагдана. Зүгөөр удаадахи очерк соо энэ hонирхолтой тохёолдолой тэмдэг тухай тодорхойгоор бэшэгдэхэ.

Н. НАМСАРАЕВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Тепловозой машинист Эдуард Вергеев. 2. Ой модон —Галуута-Нуурай баялиг.

(Үргэлжэлэлынь хожом гараха).

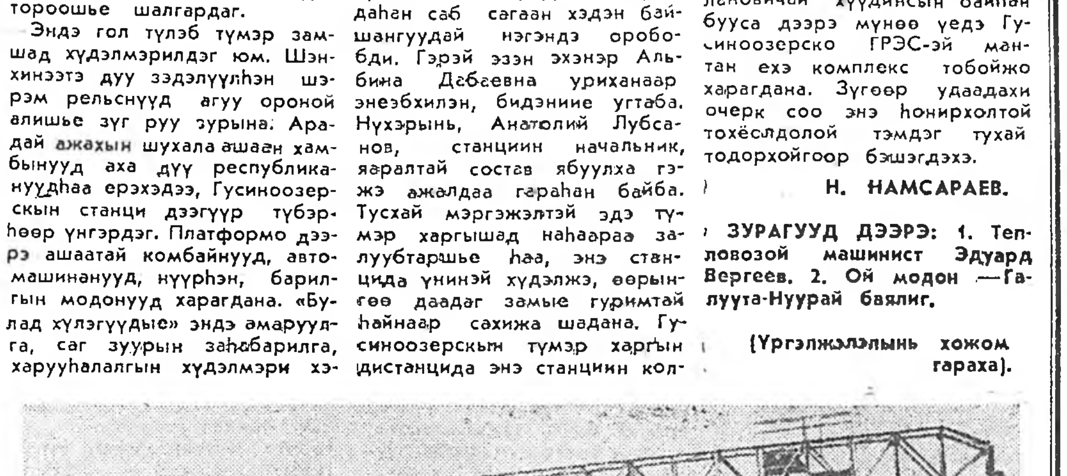

Белоруссиин сүлөөлэгдэhөөр 40 жэлэй ойдо

«БЕЛОРУССИИН БАЛКОНОЙ» УНАЛГА

Советскэ Союзай хоёр дахин Герой, Армиин генерал А. П. БЕЛОБОРОДОВ.

Хэдэ хэдэн фронтнуудай командованиин хабаадалгатайгаар Верховно Главнокомандовани ба Генеральна штаб СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй добтолгын сэрэгэй-стратегическэ 1944 оной зунай түсэб зохёоhон юм. Аяар дүрбэ мянгаhаа дээшэ километртэ hунаhан совет-герман фронт дээрэ удаа дараалуулан хэгдэхэ добтолхы хэдэн операцинууд тэрэ түсэ бөөр хараалагдаhан байгаа. Белоруссиие эзэмдээд байhан дайсанай эгээл ехэ хүсэтэй бүлэгые бута сохихо зорилгоор манай сэрэгэй гол добтолго эндэ хэгдэhэн түүхэтэй.

«Багратион» гэжэ нэрлэгдэhэн операциин үг зорилго ямар байгааб гэхэдэ, дайсанай обороные хэдэн участогуудта сүмэ сохин ороод, Витебск, Бобруйскын районуудта байhан дайсанай бүлэглэлнүүдые үгы хээд, фашистнуудай «центр» гэжэ нэрлэгдэhэн арминуудай гол хүсые Минскhээ зүүн тээгүүр бүhэлэн абаад, бута сохихо хэрэгтэй байhан.

Белоруссида совет сэрэгүүдэй урдаhаа «центр» гэжэ нэрлэгдэhэн арминуудай бүлэглэл, тэрэнэй хоёр талын хүршэнэр — «Север» ба «Юг» гэhэн нэрэтэй арминууд татаганхай бэлэй. Түрүү линиhээ ара тала руугаа гитлеровецүүд инженерно гурбан обороно түхеэрээ. Фронтын линиhээ зүүн тээшээ хүлхэнтэн гараhан тон ехэ дүхэригые герман командовани «Белоруссиин балкон» гэжэ нэрлэhэн юм. Тэрэнэй урдаhаа манай дүрбэн фронт татаганхай hэн. Тэрэ тоодо оролсодог байhан Прибалтийскэ 1-дэхи фронтын бүридэлдэ орохон 43-дахи армиин командованиие би добтолгын эхилхын урда тээхэнэ даажа абаад байhанби.

Гитлеровецүүдэй hанамжын ёhоор, «Белоруссиин балкондо» байhан хүсэниинь Совет Армиин Зүүн Пруссии ба Польшодо сэхэ дүтэлхэ шухала замуудтань хаалта боложо үгэхэ, тэрэшэлэн хэрбээ хойгуур гү, али урдуур добтолгодо ороод байгаа гээшэ hаань, совет сэрэгүүдтэ флангнуудhаань сохилто хэжэ шадаха байгаа. 1944 оной зун совет Верховно Главнокомандованиин генеральна шэнэ добтолго хэхэ байhаниие мэдэжэ байhан ааб даа. Теэд тэрэ добтолгонь хаана хэгдэхэб. Энээниие дайсан мэдээгүй.

Майн хори гаранаар фронтые командалагша, армиин генерал И. Х. Баграмян манай армида гэнтэ, хэндэшье дуулгангүйгөөр хүрэжэ ерэбэ.

Бүхэли үдэр соо түрүү линии дээрэ байбабди, бүхы батальонуудай участогуудые ябажа харабабди. Иван Христофорович обороымнай бүхы байдалаар hонирхожо, ара тээшээ гүнзэгы, хүсыень ехэ болгохо гэжэ захирба. Саг үдэшэлэн тээшэ боложо байба, намайе траншей соогуур хажуу тээшэнь абаашаад, тэрэ иигэжэ хэлэбэ:

—Окопуудые малтаха хүдэлмэринүүд хадаа манай бодото түсэбүүдые зорюута далдалhан хэрэг. Дайсан бидэниие оборонодо орохонь гэжэ hанажа байг.

— Иихэдээ добтолгодо орохо болоно гүбди?.

—Тиимэ. Мэнэ hаяхан ставкада ошоод ерээб. Верховно Главнокомандалагша гол добтолгын сохилтые эндэ, манай фронтдо бэлдэхэ гэжэ захираа.

Иигэжэ бэлдэгдэжэ байhан Витебскэ операци тухай би миил юрэнхыгөөр мэдэжэ абабаб. Июниин түрүүшын хахадта Баграмян манай армида үшөө хоёр дахин ерэжэ, сэрэгшэдээ добтолгодо хэр бэлдэжэ байhыемнай шалгаhан юм.

Хараалагдаhан операциин урда тээхэнэ бүхы соединени болон частьнуудта дайшалхы улаан тугуудаа гаргалгатайгаар митингнүүд үнгэргэгдөө. Эдэ митингнүүд дээрэ сэрэгшэд, командирнууд болон полит-хүдэлмэрилэгшэд өөhэдынгөө дайшалхы уялгануудые нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэхэбди гэжэ тангариглаа hэн.

Июниин 23-да добтолгодо орохоор бэлэн байха гэhэн заабаритай фронтые командалагшын тусхай директивые бидэнэр июниин 18-да абаа бэлэйбди. Тэрэ үдэшэндөө армии дотороо соносхогдохо захиралтада би гар табижа үгэбэб. Манай арми Витебскэ операциин гол сохилтые баруун-хойто зүгhөөнь хэхэ байhан.

Июниин 22-ой үглөөнэй табан часта артиллериин арба минутын буудалгын hүүлээр дайшалхы ябуулгатай тагнуул эхилбэ даа. Долоон километр үргэнтэйгөөр добтолгодо орохон ротонууд дайсаниие шууд түрин, хэдэн газарта амжалтын түйлагдаhан дары обёоргдобо.

Дайшалхы ябуулгатайгаар хэгдэhэн тагнуулай амжалтатайгаар дүүрэhэнэй удаа ниитэ добтолгын эхилтэр удаан саг үнгэрөөгүй. 1944 оной июниин 23-най үглөөгүүр артиллериин ехэ буудалга ба бомбонуудай тэhэрэлгэ нэлэнхы үргэн добтолгын эхиhые соносхоо бэлэй. Айхабтар ехэ хүсэтэй добтолго дайсанда гэнтэ хэгдээ. Түрүүлэн ябаhан батальонууд дайсанай обороно руу шурган ороо. Хойто үдэрынь гол добтолго дүүрэн хүсэндөө орожо, Витебскые тойрон гаража захалаа. Иимэ эрхэ байдалай тохёолдоод байхада армиимнай сэрэгэй совет Баруун Двина гэжэ голые ябууд дундаа гаталан гараха тухай захиралта үгэhэн байна.

Фронтын сэрэг Баруун Двиные гаталалгада эртээнhээ нягта наринаар бэлдээ hэн. Бидэнэр уhан хаалтануудые элдэб аргаар гаталжа hураабди. Тиимэhээ тэрэ дүршэл шадабаримнай ашатай туhатай байhан. Уhа гаталха тусхай хэрэгсэлнүүдэй хүсэд хүрэжэ ерээгүйшье hаань, Баруун Двинада түрүүлэн хүрэжэ ерэhэн подразделенинүүд шууд түргөөр саада бэедэнь гаража захалhан юм.

Генерал И. И. Людниковэй команда доро 39-дэхи арми Витебскhээ зүүн-урдуур дайсанай фронтые hэтэ сохёод, бидэнэрэй урдаhаа ерэжэ ябана гэжэ июниин 24-нэй үдэшэ мэдээжэ болоо hэн. Удангүй сэрэгүүднай уулзажа, бүhэлэн абтаhан Витебскэ «тогоон» соо дайсанай табан дивизи, олон тусхай частьнууд, Гитлерэй танкова 3-дахи армиин подразделенинүүд — бүхы дээрээ 50 мянгаhаа дээшэ фашис солдат болон офицернүүд бүhэлэгдэн хаагдаа бэлэй. Эгээл гайхалтай юумэн гэхэдэ, дайсан бүhэлэлгэhөө мултаран гараха талаар нэгэшье hэдэлгэ хээгүй. Энээнэй ушар шалтагааниинь хэдэн хоног үнгэрhэн хойно мэдээжэ болоо. Плендэ абтаhан дайсанай пехотно 246-дахи дивизиин командир-генерал Мюллер-Бюлов гэгшые мүшхэхэ хэрэг намда тудаа hэн. Тэрэ хадаа манай сэрэгүүдые намаг соогуур добтолго хэхэ юм гэжэ огто этигээгүй. Витебскдэ сэхэ добтолго хэгдэхэ гэжэ хүлеэжэ байгаа.

Манай арминуудай хоорондо эмхидхэгдэhэн тодорхой hайн добтолго, харилсаа холбоон hайн үрэ дүн асараа бэлэй. Витебскдэ бүhэлэгдэhэн дайсан манай сэрэгүүдэй сохилтые тэсэнгүй, hандаран hалажа захалаа.

Генерал П. А. Дибровой командалhан 145-дахи дивизиин 599-дэхи полк июниин 26-най hуниин часта Витебск хотодо сүмэрэн ороо. Тус дивизи 39-дэхи армиин частьнуудтай хамта үдэ болотор тус хотые дайсанhаа сүлөөлэн сэбэрлээ, Витебск хотодо улаан туг дахинаа үргэгдөө бэлэй.

Витебск шадар бүhэлэгдэhэн дайсанай бүлэглэлые бута сохиhоной түлөө Верховно Главнокомандалагша 39-дэхи ба 43-дахи арминуудай сэрэгшэдтэ баяр баясхалан хүргэhэн юм. Энэ ехэ тулалдаанда онсо шалгарhан часть болон соединенинүүд Витебскын нэрээр алдаршаhан байна. Манай армиин 51 сэрэгшэдтэ, тэрэ тоодо намда Советскэ Союзай Геройн нэрэ зэргэ олгогдоhон юм.

Витебскэ операциин hүүлээр манай 43-дахи арми дайшалхы замаа Литовско ССР-ые сүлөөлгэдэ зорюулhан юм.

(ТАСС).

Социалис оронуудаар

ХУДАЛДАА НАЙМААНАЙ ФЛОТ УРГАНА

БУХАРЕСТ. Байгша оной түрүүшын кварталда Румыниин худалдаа наймаанай флодто шэнэ суднанууд нэмээгдэбэ. Жэлэй дүүрэтэр флодой суднанууд 4 миллион шахуу тонно ашаа зөөхэ болоно. Эндэхи флодто элдэб хэрэглэмжын мүнөөнэй 240 судна тоологдоно. Румынида уhан замаар зөөгдэдэг ашаанай 98 процентые Румыниин суднанууд бэелүүлдэг юм.

ВЕНГЕР ЭРДЭМТЭДЭЙ АМЖАЛТА

БУДАПЕШТ. Венгриин эрдэмтэдэй зохёоhон шэнэ арга малай тэжээлдэ хэрэглэгдэдэг гол зүйлнүүдэй нэгые—соягай гурилай хэмжээе 20 шахуу процентээр доошолуулха арга олгоно. Соягай тэжээлые тусхай кислотагаар шанаржуулхада, мал тэрэниие дуратайгаар эдинэ, hайнаар шэнгээнэ гэжэ Веспремскэ эрдэм-шэнжэлэлгын институдай мэргэжэлтэд тодорхойлоо юм. Соягай тэжээлнүүдтэ кислотаhаа гадна, дабhан, кальциин фосфат нэмээгдэдэг байна. Белогоор баян тэжээл бэлэдхэхэ шэнэ арга республика дотор амжалтатайгаар туршагдаа юм. Шэнэ аргые хэрэглэhэн мал ажалай фермэнүүд болон бууса шадарай ажахынуудта малай шэгнүүр дээшэлүүлхэ талаар эрхим дүнгүүд туйлагдана.

ЗУНАЙ АМАРАЛТАДА БЭЛДЭНЭ

СОФИ. Профсоюзай санаторинуудай, соёлой байшангууд болон аяншалгын баазануудай хүдэлмэрилэгшэд болгар ажалшадай зунай амаралтада бэлэдхэл түгэсэжэ байнхай. Энэ зундаа профсоюзай элүүржүүлгын эмхинүүдтэ 2,5 миллиоhоо дээшэ хүн амаралтаяа үнгэргэхэ юм гэжэ Болгариин Профсоюзуудай түбэй соведэй дэргэдэхи санаторно-курортно эмнэлгын управлениин начальник С. Димитров ТАСС-ай корреспондентдэ хэлэhэн байна. Ажалшадай амаралтын эрхэ байдалые, тэдэниие хангалгые hайжаруулгада онсо анхарал хандуулагдана. Энэ зорилгоор 50 миллион лев нэмэжэ hомологдоhон байна.

СОВЕТ-ЛАОС ХАРИЛСАА ХОЛБООНОЙ БАРИЛГА ДЭЭРЭ

ВЬЕНТЬЯН. Лаосой барилгын индустриин гол предприятида — ЛНДР-гэй гүрэнэй барилгын комбинадта шэнэ цех ашаглалтада оруулагдаа. Эндэ түмэр бетон хэрэгсэлнүүдтэ хэрэглэгдэхэ булад зүйлнүүд үйлэдбэрилэгдэдэг байха юм.

Вьентьянай барилгын комбинат хадаа совет-лаос экономическа харилсаа холбооной томо барилгануудай нэгэниинь болоно. Соведүүдэй ороной мэргэжэлтэдэй туhаламжаар хэдэн цехүүд эндэ баригданхай. Лаосой инженернүүд болон хүдэлмэришэд бетон панельнүүдые, плитануудые, цементын блогуудые үйлэдбэрилхэ арга технологи шудаланхай.

Гүрэнэй социально-экономическа түсэбүүдые бэелүүлгэдэ комбинадай продукци шухала үүргэ дүүргэдэг. Энергетигүүд болон геологуудые бэлдэхэ политехникумэй, больницын комплексын, hургуулинууд болон шэнэ районуудай барилгада комбинадай продукци хэрэглэгдэнэ. hаяхан комбинадай дэргэдэ проектнэ бюро нээгдээ юм. Эндэ арадай ажахын шухала шэнэ барилгануудай проектнүүд зохёогдодог байха.

Түрүүшын табан жэлэй түсэбэй ёhоор ЛНДР-тэ капитальна барилга эршэмтэй түргэнөөр ябуулагдана.

(ТАСС).

ТАСС АПН

ХИЛЫН СААНАhАА

МҮНӨӨ ҮЕЫН ГОЛ ШУХАЛА АСУУДАЛНУУД

[К]ПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй [Түр]үүлэгшэ К. У. Черненко Франциин Президент Миттерантай Москвада [хэлсэ]н хөөрэлдөөнүүдэй дүн- [гүүд]ые гадаадын олониитэдэ [дэ]лгэрүүлнүүдые дэлгэрүү- [л]дэг хэрэгсэлнүүд [ехэ]эр шэнжэлнэ. Совет- [Фран]цуз хөөрэлдөөнүүдэй [үедэ] совет тала уласхооро- [ндын] гол шухала асуудал- [нуудт]ые, нэн түрүүн стра- [тег]ическэ буу зэбсэгүүдые [хасаж]арлаха ба хорооха ту- [хай] асуудалые шиидхэлгэдэ [нэм]жэтэй hайнаар ханда- [жа] байhанаа үшөө дахин [тэмдэ]глэба гээд гадаадын оро- [нууд]ай hанал бодолнууд соо [тэмдэ]глэгдэнэ. Шахардуу [бай]га байдалые hулааруул- [ха] тула уласхоорондын [харил]саа hайжаруулхые со- [вет] хүтэлбэрилэгшын ехэтэ [ан]ажо байhыень дэлхэйн [ни]итэ үндэрөөр сэгнэбэ. [Мо]сквагай болон Парижай [хүт]элбэрилэгшэдэй хооро- [ндо] болоhон хөөрэлдөөнүүд [ула]схоорондын ехэ удха [шан]артай байна гэжэ Фран- [циин] «Юманите диманш» [тэмд]эглэнэ. Франциин ба [ССС]Р-эй хоорондохи харил- [саан]ууд, үгэеэ ойлголсолго- [той] бүхы уласхоорондын [асуудал]туhада харюусана. Дэл- [хэйн] дээрэхи байдалай «хүй- [тэн]гын» шалтагаанууд ту- [ла] ондо ондоо hанал бо- [лой] байбашье, совет [франц]уз [ха]рилсаа түүхэтэ баян ха- [рилс]аа холбоотойбди гэжэ францууд хэзээдэшье мартадаггүй юм. Мүнөө үеын дэлхэй дээрэхи байдалаар hанаагаа зобожо байhанаа мэдүүлхэдээ, СССР болон Франци уласхоорондын түгшүүрилые саашадань hулааруулха шухала гэжэ тэмдэглэнэ.

Буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые замбуулинай дайдада нэбтэрүүлэн шэлжүүлжэ болохогүй байhан тухай асуудалаар СССР болон Франци адли hанал бодолтой байна гэжэ Франциин «Монд» газетэ бэшэнэ. Хэрүгhаа хойшо одо мүшэд тээшэ дүүлин ниидэхые эрмэлзэдэг, юртэмсэ дэлхэйн нюусануудые таахые оролдодог байhан хүн түрэлтэн ядерна дай hүжэрөөхын тула замбуулинай дайдые шэнжэлгэдэ ехэ амжалта туйлаба гээшэ гү?— гэжэ газетэ асууна. Энээниие болюулхын тула Советскэ Союз болон Франци ехэ юумэ хэжэ шадаха байна. Замбуулинай дайдада буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые зогсоохо тухай хэлсээ баталалгаhаа ондоо юумэн байхагүй.

Уласхоорондын оршом соо хамтын ябуулгануудые бэелүүлхэ гээшэ хоёр талын hанал бодолой ойртон дүтэлэлсэhые элирхэйлэн баталха арга олгоно гэжэ Англиин «Файнэншл таймс» газетэ Москвада болоhон хөөрэлдөөнүүдэй дүнгүүдэй шухала удха шанартай байhые тэмдэглэхэдээ батална. Политическэ зүбшэлэлгын хөөрэлдөөнүүдэй шухала удха шанартай байhые СССР болон Франци тэмдэглэхэ зуураа, тэдэниие саг үргэлжын үндэhэ hуури дээрэ үргэлжэлүүлхээр бэлэн байhан тухайдаа мэдүүлбэ.

«Ядерна дайнай аюулhаа хүн түрэлтэниие аршалан абарха гээшэ мүнөө үеын шухала зорилго болоно гэжэ совет тала совет-француз хөөрэлдөөнүүдэй үедэ тэмдэглээ,— гэжэ Баруун Германиин «Унзере цайт» газетэ бэшэнэ.— Ядерна буу зэбсэгүүдые хизаарлаха ба хороохо зорилго бүхы оронуудта, арадуудта шухала удха шанартай байна гэжэ Москвада дахинаа заагдаба. Женевэдэхи хөөрэлдөөнүүдые америкынхидэй таhалдуулhанай hүүлээр энэ зорилго бүри ехэ удхатай болоhон байна. Американ ракетно-ядерна шэнэ буу зэбсэгүүдые Баруун Европын зарим оронуудта тараан тодхолго аюулгүй байдалые батадхаа бэшэ, харин бүри ехэ уршаг тойбо татаhан байна. Энэ ушарhаа ямар аргаар гараха харгы замые совет хүтэлбэрилэгшэ тодорхойгоор зааба. Баруунай зарим оронуудай ниислэл хотонуудта амгалан байдал хангаха гэhэн мэдүүлгэнүүд ходо ходо хэгдэдэг. Теэд иимэ худал хуурмаг мэдүүлгэнүүд бэшэ, харин бодото ябуулганууд хэрэгтэй».

Ф. Миттеранай Волгоградта ерэhэн тухай мэдээсэл соогоо «Нью-Йорк таймс» газетэ иигэжэ бэшэнэ: «Тэрэнэй өөрын гуйлтаар президент энэ городто ошожо, Франциин үндэр дээдын шагналые — Хүндэтэ легионой орденые Волгоградай Улаан тугта зүүлгэhэн байна. «Үйлсэ бүхэнэй, байшан бүхэнэй, гэрэй дабхар бүхэнэй түлөө» фашистнуудтай эсэргүүгээр дайлалдажа, «эб найрамдалай хуби заяае тодорхойлhон» совет солдадуудай эрэлхэг зоригые Ф. Миттеран иигэжэ үндэрөөр сэгнэбэ.

Совет-француз хөөрэлдөөнүүдэй дүнгүүд хадаа гадаадын политическэ шухала удха шанартай байна гэжэ Японой газетэнүүд тэмдэглэнэ. К. У. Черненкын Ф. Миттерантай хэhэн хөөрэлдөөнүүдэй дүнгүүдые Франциин олониитэ үндэрөөр сэгнэнэ гэжэ «Токио симбун» газетэ бэшэнэ. Парижай ба Москвагай хоорондохи хөөрэлдөөнүүдые үргэлжэлүүлхэ талаар үгэеэ ойлголсолго, совет хүтэлбэрилэгшые Францида урилга энэ талаар шухала удха шанартай байна.

Ондо ондоо hанал бодолтой байгаашье hаань, хоёр ороной хүтэлбэрилэгшэдэй хоорондохи хөөрэлдөөнүүд тон ашатай туhатай байба гэжэ Индиин «Пэтриот» газетэ тэмдэглэнэ. Советскэ Союзай ба Франциин үгэеэ ойлголсолго уласхоорондын үйлэ хэрэгүүдтэ hайнаар нүлөөлхэ байна. hүүлэй жэлнүүдтэ зарим тэды муудаhан аад, мүнөө совет-француз харилсаан урдынгаа замда гаража байна. Тиимэhээ тэрэниие саашадаа улам hайжаруулха шухала.

«Француз-совет харилсаае саашадань хүгжөөхын тула бидэ байгаа бэрхэшээл түбэгүүдые усадхан зайсуулха хүсэл эрмэлзэлэй оршон байдалда Москвада уласхоорондын асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдэhэн байна,— гэжэ Югославиин «Политика» газетэ бэшэнэ. Сэрэгэй-стратегическэ талаар социалис оронуудhаа булюу хүсэтэй болохо гэhэн Вашингтоной hанаашалгануудые совет хүтэлбэрилэгшэ эрид буруушааба. Гэхэтэй хамта үнэн сэхэ хөөрэлдөөнүүдые х э х э э р бэлэн байhанаа СССР мэдүүлээ».

Францитай холбоо барисаагаа хүгжөөхын т у л а КПСС болон Совет гүрэн гадаадын политикын залан сэхэ ленинскэ хараа шэглэлые бэелүүлнэ гэжэ Болгариин «Работническо дело» газетэ совет-француз хөөрэлдөөнүүдэй дүнгүүдые шэнжэлхэдээ тэмдэглэнэ.

ЗЕС-эй АССАМБЛЕЙН СЕССИ ДҮҮРЭБЭ

ПАРИЖ. Баруун Европын холбооной (ЗЕС) ассамблейн сесси эндэ дүүрэбэ. Энэ холбоондо ородог долоон ороной — Англиин, Франциин ФРГ-гэй, Италиин, Бельгиин, Голландиин ба Люксембургын парламентаринар тэрэнэй хүдэлмэридэ хабаадана.

ЗЕС-эй ассамблейн сесси дээрэ буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые үргэдхэхэ, НАТО-гай харилсаа холбоогоо бэхижүүлхэ урянууд дахинаа соностоhон байгаа. Ассамблейн комиссинуудай элидхэлнүүд «хүйтэн дайнай» шэнжэтэй байгаа. Шэнэ түхэлэй буу зэбсэгүүдые, тэрэ тоодо замбуулинай зэбсэг хэрэгсэлнүүдые бүтээн гаргалгада мүнгэ ехээр hомолхо шухала гэжэ тэрээн соо тэмдэглэгдэнэ. Хэлхеэ холбооной ба тагнуулай хэмэл ододые байгуулха, сэрэгэй зорилготой замбуулинай комплекснуудые саашадаа бүтээхэ талаар харилсаа холбоогоо хүгжөөхэ тухай дурадхалые парламентаринар hайшаагаа.

Добтолхы шэнжэтэй буу зэбсэгүүдые, тэрэ тоодо стратегическэ бомбардировщигуудые, холын зайда хэрэглэгдэхэ ракетэнүүдые бүтээхэ талаар hүүлэй үеын хизаарлалгануудые ФРГ-гэй болиулха гэhэн шиидхэбэриие ассамблей баталан абаба.

БҮРИМҮhЭН hАЙШААНА

УЛААН-БААТАР. СЭВ-эй гэшүүн-оронуудай дээдэ тушаалтадай хабаадалгатайгаар Москвада үнгэргэгдэhэн Экономическа зүблөөнэй дүнгүүдые, МНРП-гэй ЦК-гай Генеральна секретарь, МНР-эй Арадай Ехэ хуралай Президиумэй Түрүүлэгшэ Ю. Цеденбал түрүүтэй Монголой делегациин тэрээн дээрэ хэhэн ажал ябуулгые МНРП-гэй ЦК-гай Политбюро ээлжээтэ заседани дээрээ хаража үзөөд, бүримүhэн hайшааба.

Москвада болоhон зүблөөн дэлхэй дээрэ эб найрамдалые, аюулгүй байдалые бэхижүүлхын тула айхабтар ехэ удха шанартай байна гэжэ МНРП-гэй ЦК-гай Политбюро тэмдэглээ. СССР-эй эб найрамдалта политикын залан сэхэ байhые КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. У. Черненкын хэлэhэн үгэнүүд, совет эб найрамдалта дурадхалнууд үшөө дахин баталба.

СЭВ-эй аха дүү оронуудта социализм ба коммунизм байгуулгын хэрэгые зүблөөн дээрэ али бүхы талаhаань гүнзэгыгөөр шэнжэлhэн байна. Москвада баталагдан абтаhан шухала документнүүд аха дүү оронуудай холбоо барисаае али бүхы талаарнь үрэ түгэсөөр хүгжөөхэ, 80-дахи онуудта социалис гүрэнүүдэй экономическа стратегиие бэелүүлхэ талаар шэглүүлэгдэнхэй байна.

Социалис оронуудай нэгэдэлые, жагсаалые хүгжөөлгэдэ, тэдэнэй хүсэ шадалые бэхижүүлгэдэ Советскэ Союз шиидхэхы үүргэ дүүргэнэ гэжэ заседани дээрэ тэмдэглэгдээ. Тэрэнэй түүхэтэ баян дүй дүршэл, экономическа асари ехэ хүсэн харилсаа холбооной үргэн ехэ программа бэелүүлхэ талаар харгы замуудые нээнэ.

МНРП-гэй ЦК-гай Политбюро СЭВ-эй ээлжээтэбэшэ сессиин дүнгүүдые мүн лэ hайшааба.

ОНСО ЯАРАЛТАЙ ЗҮБЛӨӨН

КУВЕЙТ. Персидскэ тохойдохи араб гүрэнүүдэй харилсаанай соведэй гэшүүн-оронуудай генеральна штабуудай начальнигуудай онсо яаралтай зүблөөн Саудовска Аравиин ниислэл — Эр-Рияд хотодо хүдэлмэреэ эхилбэ. Иран болон Ирагай хоорондохи дайн байлдааhаа уламжалан эндэ тохёолдоhон түгшүүрилтэй байдалые, мүн бүхы Дүтын Зүүн зүгтэхи байдалые Саудовска Аравиин, Кувейтэй, Катарай, Нэгэдэмэл Араб Эмирадуудай, Бахрейнэй ба Оманай сэрэгэй хүтэлбэрилэгшэд зүбшэн хэлсэхэ байна.

Зургаан гүрэнэй хамтын сэрэгэй командовани байгуулха, ниитэ стратеги зохёохо гэhэн асуудал [з]үблөөнэй зүблэхэ зүйлдэ ор[у]улагдана. Эр-Риядhаа ороhон мэдээсэлнүүдэй ёhоор, генеральна штабуудай начальнигууд энэ райондо гадаадын хамааралсалгын бэелүүлэгдэжэ болохо байhан тухай асуудалые мүн лэ хараха ёhотой.

ШУХАЛА ЗААБАРИДА ҮНДЭҺЭЛЭН

Арадай һайн дуранай дружина хадаа мүнөө үедэ ажалшадай ниитын гурим сахиха хэрэгтэ өөһэдөө хабаадалсажа байха гэһэн шэнэ түхэл маяг болоно гээшэ. Юуб гэхэдэ, энэ шухала хэмжээ ябуулгада арад зон олоороо хабаадалсаха нангин . уялгатай. Тиимэһээ бүхы орон доторнай, тэрэ тоодо манай республикада арадай һайн дуранай дружина байгуулагдаһан байгаа. «Орон дотор ниитын гурим сахиха хэрэгтэ ажалшадай хабаадаха тухай» гэһэн КПСС-эй ЦК-гай болон СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй 1959 оной мартын 2-то баталан абтаһан тогтоолой һүүлээр хизаар, нютагуудта байгуулагдаһан һайн дуранай олон тоото дружинанууд обществодо харша гэм зэмэтэ ябадал гаргагшадтай, хүдэлмэри хэхэ дурагүй этэгээдүүдтэй, зайгуултагшадтай, хулиган ааша гаргагшадтай шанга тэмсэл ябуулжа эхилһэн.

«Ниитын гуримые сахиха талаар арадай һайн дуранай дружинануудые байгуулһаар 25 жэлэй ой тухай» гэһэн тогтоолые КПСС-эй ЦК байгша оной январь һарада баталан абаа һэн.

«Ажалшадай үүсхэл эдэбхеэр эмхидхэгдэн байгуулагдаһан арадай һайн дуранай дружинанууд партийна ба совет органуудай хүтэлбэри доро орон дотороо ниитын гуримые бэхижүүлхэ хэрэгтэ ехэ хубитаяа оруулна... Олохон арадай дружинанууд бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллахаһаа, эрхимээр һурахаһаа гадна, ниитын гуримые сахиха хүдэлмэрез амжалтатайгаар бэелүүлнэ...», гээд тус тогтоол дотор хэлэгдэнэ.

Манай республикын олониитэ арадай һайн дуранай дружинын ябуулдаг хэмжээ ябуулгада эдэбхи үүсхэлтэйгээр хабаадалсажа байдагынь мэдээжэ юм. Байгша оной март һарын эхеэр 25 жэлэйнгээ ойе тэмдэглэһэн республикымнай бүлэг эдэбхитэд СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указаар орден, медальнуудаар шагнагдаа һэн.

— 1960 ондо манай республикада хэдэн мянгаад ажалшадые хабаадуулһан арадай һайн дуранай 420, тэрэ тоодо Улаан-Үдэ хотодо 45 дружина байгуулагдаһан байгаа,—гэжэ арадай һайн дуранай дружинын Улаан-Үдын городской штабай секретарь А. И. Клочихин мүнөө хөөрэнэ.

Хүн зоной дунда шэнэ түхэлэй еһотойл демократиин институт боложо тодорһон арадай дружинын хүсэ шадал, эдэбхи үүсхэл үдэрһөө үдэртэ улам далижана, үүргэнь улам дээшэлнэ гээшэ. Мүнөө Улаан-Үдэ хотодо Дотоодын хэрэгүүдэй министерствын хүдэлмэрилэгшэдтэй сүг ниитын гурим сахилсаха хэмжээ ябуулгада гурбан зуу гаран дружина хабаадалсана. Тиин хотын дружинанүүдай дүй дүршэлынь жэлһээ жэлдэ баяжана, дэлгэрүүлэгдэнэ. Эдэнэр хотын үйлсэ, талмайнуудаар юрын дежурстваһаа гадна ажалша коллективүүдэй дунда хүмүүжүүлгын, һэргылэмжын хүдэлмэри таһалгаряагүй эмхидхэжэ байдаг. Мүн гүрэнэй зөөри үбэршэлэгшэдтэй, ниитын хэрэгтэ ээзэн бусаар хандагшадтай үсэд шанга тэмсэл ябуулдаг болоһониинь һайшаалтай. Жэшээнь, арадай дружинын гэшүүд үнгэрөөд байһан жэлэй туршада хуули буса ааша гаргаһан ная гаран этэгээдүүдые барижа дотоодын хэрэгүүдэй хүдэлмэрилэгшэдтэ тушааһан байха юм. Хотын ажалшадай дунда ниитын гурим сахиха талаар дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ, Железнодорожно районой арадай дружина онсо шалгаржа, түрүү һуури эзэлхэ еһоороо эзэлһэн байна.

Мүнөө тус райондо ниитын гурим сахижа байха табан пункт, арадай һайн дуранай дружинануудай дүрбэн штаб байгуулагдаһан. Эдэнэр районойнгоо ажалшадай дунда ябуулагдадаг бүхы хэмжээ ябуулгануудаа КПСС-эй райкомтой, райгүйсэдкомтой зүбшэн хэлсэһэнэй удаа районойнгоо штабай зүблөөн дээрэ баталдаг заншалтай. Удаань эдэ хэмжээнүүдээ хэрэг дээрэнь бэелүүлхын хойноһоо оролдоно. Жэшээнь, үнгэрһэн жэлдэ тус штабай зүблөөн дээрэ «Бурятцелинстрой» трестын, «Бурятэнерго» управлениин, хүдөө ажахын институдай, «Теплоприбор» заводой, барилга-хабсаралгын 834-дэхи поездын, хотын нэгэдэхи автопредприятиин хүтэлбэрилэгшэд болон бусад предприяти, эмхи зургаануудайхид тоосоһон байха юм. Тэрэшэлэн районой арадай һайн дуранай дружинын хүдэлмэри хирэ-хирэ болоод лэ КПСС-эй райкомой бюро, арадай депутадуудай районно Соведэй гүйсэдкомой сессинүүд дээрэ зүбшэн хэлсэгдэжэ, тодорхой хэмжээнүүд саг соогоо абтажа байдаг болоһониинь һайшаалтай.

Ленинэй орденто локомотив-вагон заһабарилгын, Ажалай Улаан Тугай орденто авиационно, «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденто «Электромашина» заводуудай, прибор-бүтээлгын нэгэдэлэй, Буряадай модо болбосоруулдаг, мебель хэдэг комбинадай, Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай технологическа институдуудай болон бусад олон эмхи зургаан, предприятинуудай арадай һайн дуранай дружинанууд даажа абаһан участок, районуудтаа шударгы һайнаар хүдэлмэрилдэг дээрэһээ олониитын дунда хүндэтэй болонхой. Тэдэнэй дундаһаа ЛБРЗ-гэй ниитын соведэй түрүүлэгшэ М. Е. Тугутов, мүн тус заводой комсомолой дайшалхы отрядай командир Ю. Н. Топский, авиационно заводой арадай һайн дуранай дружинын командир И. Р. Гумниц, «Электромашина» заводой хүдэлмэришэн Л. А. Таракановский, Буряадай модо болбосоруулдаг, мебель хэдэг комбинадай хүдэлмэришэн, арадай депутадуудай Октябрьска районно Соведэй депутат, коммунис ажалай ударник Д. Ф. Просвирин бусадые нэрлэлтэй.

Хэнэйшье мэдэһээр арадай һайн дуранай дружинануудай ябуулдаг хүдэлмэридэ партийна, совет хүтэлбэрилэгшэд, эдэбхитэд саг үргэлжэ анхаралаа хандуулжа, туһаламжа үзүүлжэ байдаг гээшэ. Тиигэжэ партийна, совет хүтэлбэрилэгшэдэй зүгһөө туһаламжын үзүүлэгдэжэ байһан газарта арадай дружинануудай хэһэн хүдэлмэри хараа байса һайжардаг, эдэбхитэйшүүлэй үүргэнь дээшэлдэг ха юм. Жэшээ болгон олон тоото хүдэлмэришэдэй ажаһуудаг ЛВРЗ-гэй соцгородые абаад үзэе. Заводой дружинын гэшүүд ажалайнгаа һүүлээр үйлсэ, талмайнуудтаа гаража, ниитын гурим сахиха хэмжээ ябуулга үнгэргэдэг, дежурладаг гуримтай. Тиин эдэнэр үнгэрһэн жэлэй туршада ниитын гурим эбдэһэн хүнүүдые элирүүлжэ, штабайнгаа ээлжээтэ зүблөөн дээрэ шүүмжэлдэг, архи уугаад, гэр бүлэдөө шууяа татадаг бүлэнэрэй гэрнүүдтэ ошожо, һэргылэмжын, ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулдаг байха юм. Ниитын гурим сахиха пунктынь дэргэдэ захиргаанай тусхай комисси байгуулагданхай. Һүүлэй үедэ тус комиссиин гэшүүд хэдэн хэрэгүүдые хаража үзөөд, нэгэ хэдэндэнь яла түлүүлхэ болоһон, нүгөөдэ заримашуулайнь хэрэгые арадай сүүдэй үзэмжэдэ эльгээһэн байха юм.

Хотын үйлсэ, талмайнуудта, ниитын газарнуудта дежурладаг арадай дружинануудһаа гадна социалис зөөри үбэршэлэгшэдтэй тэмсэхэ, мүн харгы замууд дээрэ усалта ушаралые һэргылхэ дружинанууд байгуулагданхай. Түрүүшынь бүлэгтэ мүнөө 13 дружина байгуулагдаад, хүдэлмэреэ эмхи гуримтайгаар ябуулжа эхилэнхэй. Жэшээнь, трикотажна гадар хубсаһа оедог фабрикын дружиннигууд үнгэрэгшэ жэлэй туршада хулгай хэгшэдые барижа элирүүлһэн байна. Мүн «Бурятмясопром» нэгэдэлэй дружинын гэшүүд мяха хулгайлагшадые элирүүлжэ, хэрэгынь арадай сүүдтэ эльгээһэн байна.

Тэрэшэлэн харгы замууд дээрэ табигдадаг арадай дружинанууд республикын ГАИ-гай хүдэлмэрилэгшэдтэ ниилээдгүйхэн туһаламжа үзүүлжэ байдаг болонхой. Арадай дружинын гэшүүд жэлэй туршада һогтуугаар машина жолоодожо ябаһан 66 хүниие барижа тушаагаа. Илангаяа Железнодорожно районд энэ хүдэлмэри эмхи гуримтайгаар табигдаһан. Районой арадай дружинын штаб өөрынгөө хүдэлмэри ГАИ-гай хүдэлмэрилэгшэдтэй сүг эмхидхэдэг болоһон байха юм. Арадай тусхай дружина районойнгоо предприятинуудай бааза дээрэ коммунистнууд болон комсомолшуудһаа бүридэһэн ниитын автоинспекторнуудһаа бүридэһэн дүрбэн взвод байгуулһан юм. Эдэнэр лэ ажалайнгаа һүүлээр районойнгоо гол үйлсэнүүдтэ дежурлахадаа, харгын дүрим хазагайруулагшадтай шанга тэмсэл хэдэг, һэргылэмжын хүдэлмэри ябуулдаг болоо. Прибор бүтээлгын «Забайкаллес» нэгэдэлнүүдэй, ЛВРЗ-гэй, авиационно заводой хүдэлмэришэд А. Вязинский, Ю. Г. Фролов, Н. М. Зимаев, Ф. Ф. Федоров гэгшэдэй хүтэлбэрилдэг дружина үнгэрэгшэ жэлэй туршада харгын дүрим хазагайруулһан 300 хүниие элирүүлһэн байна. Тэдэнэй ниинь һогтуугаар машина жолоодожо ябаһан байгаа.

Сэхыень хэлэхэдэ, ниитын гурим сахиха талаар партиин правительствын абажа байдаг тогтоол, заабаринууд дотор ажалшадай сүлөөтэй сагаа ниигэлэн зохидоор, ашатай туһатайгаар үнгэргэхэ тухай дахин гэрэнгылгээр хэлэгдэдэг гээшэ.

...«Хуули шангашье һаа, үнэн зүб гэжэ дэмы хэлэдэггүй. Үнэхөөрөөшье манай хуулинууд шанга юм. Тиимэһээ тэдэ нарииаар сахигдаха ёһотой. Үгы гэбэл, гурим эмхидхэл, социалис хуули бэхижүүлхэ талаар гаргаһан хүсэлэл оролдолгонуудмнай хооһоор һалаха бшуу»...гэжэ КПСС-эй ЦК-гай апрелиин (1984 он) Пленум дээрэ хэлэһэн К. У. Черненкын хэлэһэн үгын тон ехэ удха шанартай байһаниинь эли. Тиимэһээ Улаан-Үдэ хотын арадай һайн дуранай дружинанууд энэ шухала заабарииые үдэр бүри гөө ажал хүдэлмэри дээрээ хэрэглэнэ.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВ.

СПОРТ · Спорт · СПОРТ · Спорт · СПОРТ

ЭДИР АЯНШАЛАГШАДАЙ ЭРМЭЛЗЭЛ

Зунай амаралтын үдэрнүүдтэ һурагшад болон пионернүүдэй аяншалгын следүүдые үнгэргэлгэ Железнодорожно райондо заншалта юм. Һурагшад болон пионернүүдэй хизаар ороноо шэнжэлгын бүхэсоюзна «СССР—минии Эхэ орон» гэһэн экспедициин программаар үнгэргэгдэһэн байгша оной мүрысөөн Ленинскэ комсомолдо, Пионернүүдэй бүхэсоюзна организацида В. И. Ленинэй нэрэ олгоһоор 60 жэлэй ойдо зорюулагдаа.

Слёдто районой һургуулинуудай 20 команда хабаадажа, өөһэдынгөө мэргэжэл шадабари харуулхаһаа гадна, һургуулида аяншалга болон хизаар ороноо шэнжэлгые эмхидхэхэ талаар түрүү дүй дүршэлтэй танилсаа. Тиимэ дүршэл республиканска 1-дэхи интернат-һургуулида суглуулагданхай. Тэрэ һургуули хэдэн жэлэй туршада районойнгоо эдир аяншалагшадай дунда түрүүлжэ, республика дотороо эрхимүүдэй тоодо оронхой.

Аяншалагшадай районно XXI слёдто интернат-һургуулиинхид дахинаа түрүүлбэ. Гурбан үдэрэй туршада болоһон мүрысөөндэ 42-дохи, 41-дэхи һургуулиин аяншалагшад мүн лэ шалгаржа, шангай хоёрдохи, гурбадахи һууринуудые эзэлээ.

— Манай команда 7-дохи классай һурагшадһаа бүридүүлэгдэнхэй. Түхэреэн жэлэй туршада харюусалга ехэтэй мүрысөөндэ бэлдээбди. Слёдто хабаадалсахыень классһаа бэрхэ 8 аяншалагшадые шэлэжэ абаабди,— гэжэ 1-дэхи интернат-һургуулиин командын капитан Цырема Цыреновна хөөрэнэ.— Аяншалагшын арга дүрые харуулха талаар мүрысөөндэ манай команда 8 минута 07 секунда саг харуулжа, энэ зүйлөөр илаа. Дима Дамбинов, Миша Цыбиков, Булад Бадмаев, Буда Ангархаев, Ольга Сободаева, Лиза Тыкшеева, Соелма Ванданова гэгшэд аяншалагшын арга дүрэнүүдые һайнаар харуулаа.

Шалгалтын—холимог зам гаталха, спортивнаар зүг тодорхойлхо гэһэн мүрысөөнүүдэй удаа түрэл хизаар дайдаараа хэдэн үдэрөөр һурагшад аяншалаа. Улаан-Үдын районой Хурамша нютагта оршодог өөһэдынгөө «Туяа» гэжэ лагерьһаа 1-дэхи интернат-һургуулиинхид гаража, физкультурын багша В. П. Илыгеевэй хүтэлбэри доро түрэл нютагаараа долоон үдэрэй туршада ябаа. Энэ зүйлөөр дүнгүүдэй согсологдоходо, тэдэнэр дахин түрүүлжэ гараа.

Аяншалагшадай болон хизаар ороноо шэнжэлэгшэдэй районно следүүд үнгэргэгдэжэ дүүрэбэ. Һаяын үдэрнүүдтэ болохо республиканска слёдто илаһан команда Сибириин болон Алас-Дурна зүгэй аяншалагшадай следто республикынгаа нэрэ хүндые хамгаалха юм.

Г. ИВАНОВ.

СЛЁТ ҮНГЭРГЭГДӨӨ

Сэлэнгын 1-дэхи дунда һургуулида эдир аяншалагшадай слёт үнгэргэлгэ заншалта болонхой. 4-дэхи классай һурагшадһаа эхилээд 9-дэхи классайхид хүрэтэр зунай энэ нааданда ехэл дуратайгаар хабаадаа.

Хизаар ороноо шэнжэлгын хүдэлмэриин дүнгүүд слёдой үедэ согсологдоо, аяншалгын техникээр мүрысөөнүүд үнгэргэгдөө. Үхибүүдэй ехэ баяр гэхэдэ, тэдэнэр байгаалиин сэнгэлигтэ сүлөө сагаа аятай зохидоор үнгэргөө.

Үдэрэй туршада эдиршүүд 15 зүйлэй мүрысөөндэ хабаадаха ёһотой байгаа. Эгээл түрүүшын шатада аяншалгын үедэ хэрэгтэй юумэнүүдые рюкзагта багсалан хэлгэ мүн бэлэй. Аян замда үндэрые дабалга, эрид уруудам уруу оролго ушараа. Эгээл эндэ тэсэбэри, эрмэлзэл нилээд хэрэгтэй бшуу. Мүрысөөнэй орёо, хүндэ шатануудай нэгэн гэхэдэ, уһа гаталалга, мүн нарихан аргамжа дээгүүр гаралга болоно. Гэбэшье олонхи хүбүүд, басагад аргамжа дээгүүр ехэл шадамараар, һурамхяар ябажа, эрхим дүнгүүдые түйлаһан байна.

Гэхэһээ гадна түүхын, биологиин предмедүүдээр хэр зэргэ эрдэм мэдэсэтэй байһанаа һурагшад элирхэйлээ.

Нэгэ зуруулаар түргэнөөр гал носоохо, сай шанаха, палатка табиха гэхэһээ эхилээд бусадшье даабаринууд амжалтатай дүүргэдээ. Дүнгүүдынь гэхэдэ, 4-дэхи «б», 5-дахи «в», 6-дахи «а», 7-дохи «в» классуудай эбтэй зетэй команданууд, 9-дэхи классай хоёрдохи команда илагшад боложо тодороо. Гоё һайханаар шэмэглэгдэһэн альбомууд эрхимлэгшэдтэ барюулагдаа.

М. СУТУРИН.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: палатка табилгын үедэ.

Авторай фото.

ТОБШОХОНООР

ХҮНГЭН АТЛЕТИКЭ. «Спортын хатанай» олон зүйлөөр СССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн Киев хотодо үнгэргэгдэбэ. Физкультура болон спортын Буряадай республиканска комитедэй инструктор, уласхоорондын классай спортын мастер Надежда Виноградова энэ ехэ мүрысөөндэ хабаадахадаа, долоон зүйлөөр 6532 очко абажа, мүнгэн медаляар шагнагдаба.

РСФСР-эй габьяата тренер Б. В. Миромановай һурган хүмүүжүүлдэг манай бэлигтэй бэрхэ спортсменкэ үндэрые, утые харайлгаар һайн үрэ дүнгүүдые түйлаһан байна.

Энэ хадаа манай суута спортсменкын ээлжээтэ амжалта гээшэ. Жэлэй эхинһээ хойшо тэрэ Софи, Нойбранденбург хотонуудта үнгэргэгдэһэн уласхоорондын мүрысөөнүүдтэ илаһан, СССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө үбэлэй мүрысөөндэ чемпионкой нэрэ зэргэдэ хүртэһэн байгаа.

* * *

Техническэ мэргэжэлэй һуралсалай командануудай дунда хүнгэн атлетикээр зоны түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн Владивосток хотодо болобо. 14 команда сооһоо манай республикын түлөөлэгшэд илалта түйлаа. 8-дахи ГПТУ-гай һурагша спортын мастерта кандидат Т. Панькова 100 болон 200 метрэй урилдаанда, Т. Виноградова диск шэдэлгээр, ядро түлхилгөөр илажа, зоны чемпионууд болобо. Манай республикын 8 түлөөлэгшэд июль һарын һүүл багта РСФСР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө түгэсхэлэй мүрысөөндэ хабаадаха эрхэдэ хүртөө.

ҺУР ХАРБАЛГА. Нюрнберг хотодо үнгэргэгдэһэн уласхоорондын мүрысөөндэ СССР-эй эрэшүүлэй болон эхэнэрнүүдэй суглуулагдамал команданууд түрүү һуури эзэлбэ. Львовһоо Л. Аржанникова, Шэтэһээ В. Ешеев гэгшэд илалта түйлаһан байха юм.

* * *

Хүбүүд болон басагадай дунда һур харбалгаар СССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн Казахстанай Талды-Курган хотодо болобо. Улаан-Үдын 41-дэхи һургуулиин 9-дэхи классай һурагша Марина Гомбоева М-2 упражненеэр харбахадаа, 2330 очко абажа, эрхим зургаанай тоодо ороо. Тиигэжэ тэрэ СССР-эй спортын мастерай норматив дүүргэһэн байна. Мэргэн басаганай амжалтада Улаан-Үдын хүүгэдэй спортын 3-дахи һургуулиин ахалагша тренер, спортын мастер Долгоржап Базаровна Базарова ехэ габьятатай юм.

БАРИЛДААН. Дүрэ бүляалдалгын барилдаагаар «Эдир динамовец» гэһэн спартакиада Калининград хотодо болобо.

Улаан-Үдын 22-дохи һургуулиин 9-дэхи класс дүүргэһэн Олег Сычев, энэ ехэ мүрысөөндэ хабаадахадаа, бүхы уулзалгануудтаа илажа, нэгэдэхи һуури эзэлбэ. 1-дэхи интернат һургуулиин һурагша Зориг Уханаев мүнгэн медаляар шагнагдаа. 2-дохи ГПТУ-гай һурагша Андрей Матюнов гурбадахи шанда хүргэбэ. Тиигэжэ эдэнэр «Динамо» бүлгэмэй Түбэй соведэй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ хабаадахаяа һорилго бэлэдхэл хэжэ байна.

ФУТБОЛ. Клубай командануудай дунда республикын түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ 12 команда хабаадана. Локомотив-вагон заһабарилгын заводой спортын клубай футболистнууд (тренерынь Ю. К. Поздоровкин) ээлжээтэ нааданда Зүүн Сибириин технологическа институдай студентнэрые 2:1 тоотойгоор шүүгээд, 6 очкотойгоор түрүү һуури эзэлжэ ябана. Авиазаводой «Забайкалец», транспортын «Локомотив», Захааминай «Металлург» команданууд һайн һорилго бэлэдхэлтэй байжа, хэдэн илалта түйлаба.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

ЭДИРШҮҮЛЭЙ ДУНДА боксоор республикын түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн һаяхан «Труд» бүлгэмэй Спортын байшан соо үнгэргэгдэбэ. Хото, хүдөөгэй 13 районой 120 шахуу эдир боксер энэ мүрысөөндэ хабаадахадаа, яһала һайн һорилго бэлэдхэлтэй байһаараа мэргэжэлтэдэй, тренернүүдэй үндэр сэгнэлтэдэ хүртөө. Хоринн, Кабанскын, Загарайн, Түнхэнэй, Захааминай, Железнодорожно районуудай суглуулагдамал командануудай түлөөлэгшэд онсо шалгаржа, илалта түйлаба.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 60 килограммай шэгнүүртэн сооһоо [illegible] Г. Ситников (Кабанск), Е. Чугуйтай (Хойто-Байгал) тулалдажа байна.

В. ПЛУТТЫН фото.

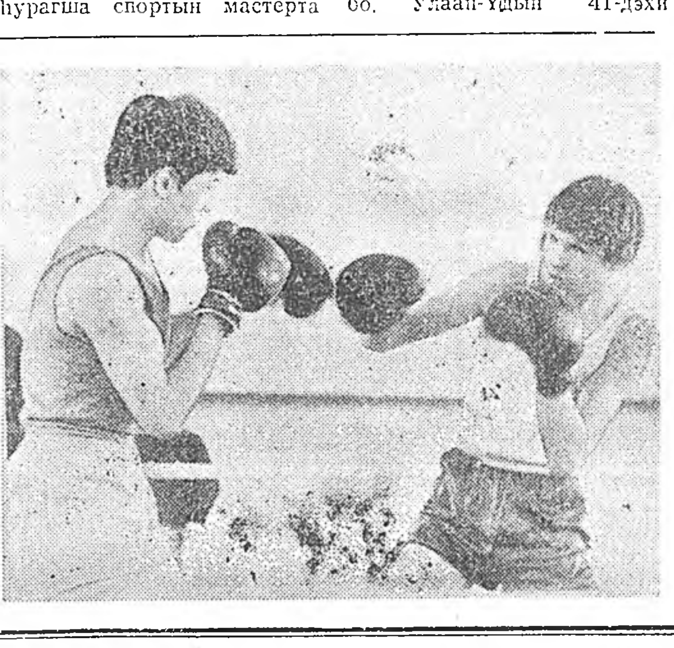

Архи—ами наһанай дайсан

ҺОГТУУ ХҮНЭЙ ЖҮТӨӨРХЭЛ

Аянһаа бусаһан моряк эрьедэ буухалаараа, тархяа татангүй архидаба. Гэртээ хариха замдаа архидаһан зандаал ябаа. Һүүлдэньшье хэдэн хоногто архидалгань үргэлжэлөө. Һамгамни тиимэхэнээр угтаба гү даа, намдаа ехээр баярлабагүйл гэһэн бодол мангартаа манхайһан тархи соонь оробо ха. «Һамгамни нэгэтэйхэн лэ болоо, нэгэ хүнтэй һэшхэлтэбэ ха!»—гэжэ абаһаар тобшолол хэбэ. «Тэрээхэниинь» оложо һунааха! Тиигээд эгээл түрүүн хүршэеэ һанаандаа оруулба: «Энэшни хажуудань байгаа бшуу даа, харин би аяар холо далайда тамаржа ябааб». Түрүүн һайсахан лэ амаа халаад, үдэшэлэн тээ «үгээе ойлголсохо» һанаатай, «атаа мэеэтэ хүндөө» ошобо. Хэрүүл шууяанай болоходо, милици ерэжэ, номгоруулаа һааб даа. «Доромжолуулагшамнай» тэрэ үдэшэндөө үшөө саашань архяа уужа, өөртэнь «урбаһан» һамганһаа үһөөгөө яажа абалтайб гэжэ бодомжолжо хонобо. Ямаршье зэмэгүй байһанаа үбгэндөө һайнаар ойлгуулха гэжэ туршахада, мэхээз гаргажа байна гэжэ тоолоод, бүришье ехээр хүмхаарба. Һүүлэй һүүлдэ һамгаяа хүлеэд, хэнтэй һайн болоһоноо хэлэхыень баадхан зобообо. Зобоһон эхэнэрэй хашхархада, хүршэнэрынь гүйлдэжэ ерээ һэн. Һамгантаймни һайн болошоһон хүнүүд хүршэнэрэйм дүрсэтэй болоод ерэбэ гэжэ морягта һанагдаба. Носолдожо байтараа, харан гэһээнь, тэдэнь шүдхэрнүүд боложо харагдаба. Тиигээд айһандаа сонхоор газаашаа һүрэшэбэ. Удаань больницада мэдээ ороо һэн...

Иимэ нэгэ энеэдэтэйшье, гашуудалтайшье ушар болоһон байна. Зүгөөр бидэндэ — медигүүдтэ энэ ушар тиимэшье энеэдэтэй бэшэ. Жүтөөрхэл, архидалга, хүнэй хүн бэшэ бололго—гэр бүлэтэй эдэ бүгэдэ холбоотой байхалаа, нилээдгүй орёо байдаг. Эндэ яаха ёһотойб гэһэн бэлэн һургаал гэхэ гү, али зүбшөөл үгэхын аргагүй. Гэр бүлын хэрүүл шууяанай, зоболонто ушарнуудай үндэһэн болгошо архиин хороной үүргэ тушаа тогтод гэжэ хөөрэлдэе.

Алкоголь гэхэ гү, али архиин хорон эхин дээрээ тиимэшье аймшагтай бэшэ мэтэ, инаг дуранай хүсые ехэ болгоһон шэнгеэр үзэгдэдэг гэжэ мэдээжэ. Зүгөөр саг үргэлжэ, хэмээ мэдэнгүй архи уубал, эрэ хүнэй половой хүсэн һулардаг юм. Иимэ үедөө эрэ хүн үлүүсэ жүтөөрхүү боложо, гэр бүлэдөө шууяа шурхираа татадаг. Саашаа болохо бүреэ эрэ хүнэй инаглаха шадал һунэжэ, жүтөөрхэлынь бүри ехэдэжэ, «зоболоноо залируулха» гэжэ үшөө ехээр архидаха. Буруу харгы руу бүляалдуулһан бугуулиһаа мултаржа ядахадаа, архида шатаһан ухааниинь борложо, нэгэтэ аймшагтай алхам хүүлэжэ болохо юм.

Ямаршье шалтагаанһаа уламжалһан һаа, үбшэн мэтээр ужаһан жүтөөрхэл гээшэ зоболонһоо ондоо юумэ асархагүй. Элүүр бодолтой, шанга сэдьхэлтэй хүн өөрөө гү, али психотерапевтын туһаламжаар хамаг юумые зүбөөр ойлгожо абадаг, бэеэ барижа шададаг. Харин архинша хүн тиимэ элүүр бодолгүй байдаг ха юм даа. Һамганайнгаа урбаһан тухай бодолоо тархи соогоо бүйлуулһан хүнэй ухаан юумые зүбөөр сэгнэжэ шадахагүй. Тэрэнэй һэжэгүүд ямаршье үндэһэ баримтагүй байдаг гээшэ. Яажашье һаань, һамгаяа «балшыса» бариха гэжэ бүхы шадалаараа болодог. Архида эдигдэһэн фантази соонь элдэб муухай үйлэ хэрэгүүд «зурагдадаг». Иигэжэ ходо дэмырэлгэ хадаа элүүр хүнэй ухаанда хэзээдэшье һанагдахагүй үйлэ хүүлэдэг байна. Нэгэтэ үбгэндэмни яажа нүлөөлхэ гээшэб, али аргалуулха юм гү гэжэ зүбшэл абахаяа нэгэ эхэнэр намда ерээ һэн. Архида архидаһаар, жүтөөрхэ жүтөөрхэһөөр, тэрэнь түмэр хэрэгсэл — «мэхэтэйхэн» суургын ашаар «урбажа шадахыень» болюулха хубсаһа дархалһан байна. Иимэ тэнэг (иигэжэ шэрүүнээр нэрлэһыем хүлисүүжэн) аашаньшье тэрэниие жүтөөрхэлһөө абараагүй. Иимэ болоһон хүниие психиатрическа аргаламжада саг дары оруулаагүйдэ аргагүй гэжэ би ямаршье һэжэггүйгөөр шиидхэбэри абаа һэм.

Тэрэ эхэнэрэй дан оройтожо медицинэдэ хандаһаниинь харамтай гээшэ ааб даа. Магад, түрүүшээр залуу үбгэнэйнгөө хаа яа архи балгахада, ехээр һанаагаа зободоггүй байжа болоо гү? Тиигээл гээшэ аабза. Ууржа эхилэмсээрнь, туһаламжа эрихэ байгаа бшуу даа. Эхэнэрнүүдтэ, илангаяа залуу һамгадта иимэ зүбшөөл үгэхэ байнаб: инагуудайнгаа абари зангые, аяг аашые анхаралтайгаар шэнжэлэгты, муу шэнжэ шанартань эгээл эхинһээ анхарал хандуулжа, тэрэниiень бага болгохо, өөрынь һайн талые дээрэ үргэжэ, өөртөө, гэр бүлэдөө золтойб гэһэн бодолыень дэмжэгты.

Хүндэ этигэсэгүй, алибаа юумэн тушаа схематическаар, холо харасагүйгөөр бодомжолдог, сэдьхэдэг, шогтой үгые ойлгодоггүй, өөрыгөө хажуу тээһээ хаража шададаггүй хүнүүд лэ аягүйгөөр, ямаршье үндэһэгүйгөөр жүтөөрхэхэ шэглэлтэй байдаг юм. Хэрбээ тиимэшүүл архида ороо һаа, жүтөөрхэлэйнь бишыхан ошонһоо түймэр һүжэржэ, гэр бүгэдэнь, өөһэдтэнь гасалан зоболон асарха ушартай.

Жүтөөншэ, архинша хүн үхибүүдэйнгөө илбарай сэдьхэлые хүндөөр «шархатуулна» юм. Атаа һэжэгтэй, убайгүй, ... нүүдые шэдэлдэг аашатай, эхэнэр хоёрой хоорондо харилсаан тушаа муу муу юумэ хэлсэдэг бүлэдэ эдир хүнүүд лэ шанга сохилто... даг. Хүн гээшэ эдирхэн лэ һандаа сэдьхэлээ бурууг... муу эсэгын нүлөөн доро... нэр хүниие, нэн түрүүн ... хүниие хүндэлхэеэ болидог.

Арбан нэгэтэй хүбүүе ... гуули манда консультаци... эльгээһэн байгаа. Һая болоо... тэрэ ямаршьегүй үхибүүн ... һан аад, гэнтэ эрид хубил... журамгүй боложо, муу ... һуража эхилээ. Гэрһээ тэрэ... дэг, эндэ тэндэ хорго... ябадаг, тамхи татадаг бол... архишье амталжа үзэһэн ... гаа. Милициин хүүгэдэй та... гада өөртэйнь хөөрэлдэ... эхэнэртэ убайгүйгөөр харь... һан, гэр тухайдань, түрэ... тухайдань асуудалнуудта ... рюусаагүй. Гэрэйнь байдал... хай багшанаршье юумэ м... жэ шадабагүй. Харин гэры... тиимэшье һайн байгаа... Үдэр бүри архидадаг эсэ... жүтөөрхэжэ, хүбүүнэйнгэ... жууда убайгүй муухай үгэ... дээр эхыень хараадаг, до... жолдог байба. Эхынгээ... һоо тагнуул хэхыень эсэ... хүбүүгээ баалахые һэд... Теэд хүбүүн арсаад, эсэг... таһа сохюулаа. Эшэһэндээ... ромжолуулһандаа, хүбүүн саараа байхые оролдодог... һээ тэрьелдэг болоо бэ... Бидэ тэрэниие саг зуураар... наторидо оруулаа һэмди... ушар муугаар дүүрэһэн. Һогтуушуулай наншалдаан эсэгэнь хаанашьеб хосо... байгаа. Харин хүбүүень... болгохо гэжэ багшанар... нууд нилээд удаан оролдо... байха. Зүгөөр сэдьхэлэ... шархые, аймшагтай муу ... дурдалгануудыень хэтэдэнь хэжэ хэншье шадахагүй даа.

Ох, һогтуу эрын жүтөөр... һамгандаа дуратай байһан... болодог гэжэ һанаашад... ехээр лэ эндүүрдэг даа... хинша хүн гээшэ гансал өө... гөө хүндэлдэг эгоист ... Эхэнэр хүниие өөрынгөө з... шэнгеэр харадаг дээрэ... ямаршье инаг дуранай үр... гүй хүн лэ жүтөөрхэдэг ба... юм.

Зарим хүн тушаа ... хэлсэдэг: ходо һогтуушье ... номгон ха юм даа, ал... шье гомдоохогүй. Али... талаһаань харахада, ниит... шье, һамганайнь, үхибүүдэй... талаһаа абабал, тиимэ ... ёһотойл гомдохоогоошо... шэ. Анир гараашьегүй ... хүниие дайраашьегүй һаа... тынхидээ хэрзэгыгээр лэ ... модхооно гээшэ.

Михаил БУЯНОВ, медицинын эрдэмэй кандидат.

(«Неделя» газетэһээ абтаба).

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00—«Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 9.55 — «Буратиногой выставкэ». 10.25—«Аяншалагшадай клуб». 11.25— «Вэятка»—уран һайханай фильм. 1-дэхи сери. 17.45 —«Хүн—газарай эзэн».

Улаан-Үдэ. 18.45—«Байгал» —нютагуудай һонин. 18.55 — «Байгал»— мэдээсэлэй программа.

Москва. 19.20—Мультфильм. 19.30—Автомобиль ба автомобиляар ябаха дуратайшуул. 19.45—«Мүнөөдэр—түби дэлхэй дээрэ». 20.00 — «Эрдэм ухаан ба ажабайдал». 20.40— «Вэятка» — уран һайханай фильм. 2-дохи сери. 22.00 — «Время». 22.35—«Долоон хоногой спорт». 23.05 — Мотоспортоор уласхоорондын мүрысөөн. 23.35—Бултанда зорюулагдаһан хүгжэм. 00.30— Мүнөөдэр—түби дэлхэй дээрэ».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00—Үглөөнэй гимнастика. 9.20 — «Фатима» — уран һайханай фильм. 10.55— Эртэ урдын Русиин түүхэһээ. 11.45—«Һурагшадта хилээмэн тухай». 12.30—«ПТУ-да ямар мэргэжэлдэ хайшан гэжэ һурганаб». 13.00 — «Волшебный голос Джельсомино» — үхибүүдтэ уран һайханай фильм. 2-дохи сери. 14.05—Немец хэлэн. 14.35—«Гэр бүлэ ба һургуули». 15.05—«Казахай ССР-эй габьяата артистка Р. Рымбаева дуулана». 15.55—«...16 хүрэтэр ба тэрээнһээ дээшэ наһанай». 16.40—Шэнэ һонин. 18.45—Эб найрамдал ба ... луушуул.

Улаан-Үдэ. 19.25 — Бурят ороной Россин бүридэлдэ орооһоор 325 жэлэй ойн ... 19.50—Соносхолнууд. 20.00 Баримтата фильм. 20.50 Мультфильм.

Москва. 21.00 — «Амгалан нойрсогты, багашуул». 21.2... Уһа руу һүрэлгөөр СССР-эй чемпионат. 22.00 — «Время». 22.35—«Эквилибрист» — уран һайханай фильм. 23.50—... дэм дэлгэрүүлгын фильм. 24.00 — Футболоор СССР-эй чемпионат «СКА»—«Днепр».

Редактор
Р. Б. ГАРМАЕВ.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-34-05, пропаганды—2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, 2-57-63, информации—2-60-91, переводов—2-54-93, писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-33-61. выпускающие —2-35-95, отдел объявлений—2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 35. Н-04596. Заказ № 147. Индекс 04649.